Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной ... 21-нэй гарана | № 237 (14257) | 1973 оной октябриин 7, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

МҮНӨӨДЭР—БАГШАНАРАЙ ҺАЙНДЭР

ҺАЙХАН ҮРЭҺЭ ТАРИГШАД

Багша. Һургагша. Хүмүүжүүлэгшэ. Педагог.

Эдэ дүрбэн үгэ буряад хэлэндэ адли удхатайгаар хэрэглэгдэдэг. Багшашье хадаа хүүгэдые һургадаг, хүмүүжүүлдэг. Гэхэ мэтээр нүгөө гурбан үгын удхые тайлбарилжа болохо юм. Зүгөөр «педагог» гээшэнь хари хэлэнһээ абтаһан үгэ ааб даа.

Багша хадаа дэлхэй дээрэ эгээл хүндэтэй мэргэжэлнүүдэй нэгэн гэһэн мэдээжэ үгүүлэлые үшөө дахин дабтануураа, «хүнэй сэдьхэл зүрхэнэй инженернүүд мүн» гэжэ багшанарые А. С. Макаренкын нэрлэһые һануулая. ... ургажа, хүн боложо ябаһан эдиршүүлэй сэдьхэлэй бүридэлгэ ямар байхаб, тэрэнь багшын шадабарниһаа дулдыдаха бшуу. Юрэдөө, һайн багшын гарта ороһон үхибүүн саашадаа муу хүн болохогүй даа. Тэрэ ...ые А. С. Макаренкын өөрынь туршалга олохон дахин гэршэлээ.

Сүүлэй һүүлэй жэлнүүдтэ Украинын ССР-тэ оршодог ...лышска дунда һургуули гансашье манай орон соо бэшэ, мүн хилын саагуур суурхаа. Тэрэ һургуулиие сүүга ..., Украинын педагогикын эрдэмэй академиин гэшүүн-корреспондент В. А. Сухомлинский толгойлдог ... Юумэ ойлгодоггүй, түрэлхиин муу үхибүүд байдаггүй юм гэжэ Сухомлинский сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө хэлэдэг, өөрынгөө шэнжэлгэнүүд соошье бэшэдэг һэн ... тэрэ һургуулида ямарханшье муу абаритай үхибүүе багшанар зүб замдань оруулжа шададаг юм.

Мүнөө манай Буряад орондошье һайн һургуули, бэрхэ багшанар олон. Жэшээнь, 1972—1973 онуудай һуралсалай жэлдэ 5038 багша нэгэшье шабияа хоёрдохи жэлдэнь һуулгаагүй, бултыень удаадахи класста оруулжа шадаһан байна. Республикын бүхы багшанарай хахадынь шахуу ажалаа «голодоһогүйгөөр» хүдэлнэ гээшэ. Загарайн аймагай Новоборско найман жэлэй һургуулиин коллектив хэдэн жэлдэ удаагаар хоёрдохи жэлдээ һууһан һурагшагүйгөөр хүдэлнэ. Иимэрхүү жэшээ манай республикада олон ... олохой.

Буряад оронһоо 225 багша СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагданхай. 1.045 хүн «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгтэй. РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша гэһэн нэрэ зэргэдэ ... хүн хүртэнхэй бшуу. Эдэмнай эрхимүүдэй эрхимүүд юм.

РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багшанарай — Ц. Б. Бальжинимаевагай, Д. Д. Дондоковагай, Ч. Р. Ямпиловагай, Н. А. Тулосоевагай, Н. Г Халзановагай, П. С. Туговиковагай болон бусад олон багшанарай нэрэнүүд ходо һайнаар хэлүүлдэг, элдэб зүблөөнүүдтэ дурдагдадаг байха юм. Жэшээнь, Яруунын аймагай ...атын дунда һургуулиин эхин классуудай багша Чимита Раднаевна Ямпилова хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ һургуулиин ...дай коллективэй үүргын ехэ шадамараар хэрэглэжэ ...аншалтай. Тиихэдээ түрэлхидтэй тон нягта барисаа байдаг.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ зорилготойгоор КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет арадай гэгээрэлые, ... эрдэмэй һургуулиин хүдэлмэриие саашадань хүгжөөн һайжаруулха асуудалаар удаа дараалан хэдэн тогтоол баталан абаа һэн гэжэ мэдэнэбди. Мүнөө үедэ арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо Буряадай АССР-эй багшанар, һургагшад, хүмүүжүүлэгшэд түрэл партиингаа, түрэ засагайнгаа даабарииe бэелүүлхын тула үүсхэл оролдолго гарган хүдэлжэ байнхай.

Мүнөөдэр — Багшын үдэр. Энэ хадаа имагтал багшанарай бэшэ, мүн бүхы совет арадай һайндэр шуу. Юундэб гэхэдэ, һургуулиин партада һуужа үзөөгүй, багшада ном залгаагүй хүн манай орон дотор үгы юм. Тиимэһээ багша тухай мэдээжэ дууе һургуулида ямаршье хабаагүй хүнүүд дуратайгаар дуулалдадаг

Ойлгоно гүш, эжымни, — багшалбп,
Оронob класстаа, һалганан.
Дүшэн хүн, дүшэн паар нюдэн
Дурамдаһан шэнгил, һарганам.
Багшанар!
Барагдашагүй ехэ дуран хэрэгтэйл,
Этигүүлхын тула, шагнуулхын тула,
Энэ наһандаа һанахынь тула.

Зүб даа, олонхи һургуулиин класс бүхэндэ орохододо, «дүшэн хүн, дүшэн паар нюдэн» багшын аманһаа шэнэ юумэ хүлеэжэ, ухаан бодолдоо шэнэ мэдэрэлэй эршэ нэмэхээ эрмэлзэн байдаг гээшэ. Һурагшадай хүлеэлгын хооһон хосорхогүйн тула, тэдэнэй урмые гүйсэдөөр тэдхэхын тула үдэр бүри хүдэлхэ, шэнэ юумэ бэдэрхэ, ургэһээ һамшаан, олон ном уншаха гээшэ багшын нангин уялга. Тэрээнгүйгөөр хүн багша байжа шадахагүй. Өөрынгөө эрдэм мэргэжэл дээшэлүүлхын тула хүдэлжэл байһан сагтаа багша зандаа үлэхэш. Хэрбээ хүдэлхээл болёо һаа, багша хосорхо гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй гэжэ суута ород багша К. Д. Ушинскиин хэлэһэн үгые хүмүүжүүлгэдэ, һуралсалда хамаатай хүн бүхэн һанажа ябаха зэргэтэй.

Коммунис партиин аша оролдолгоор уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалай зөөлэржэ байһан үе сагта совет багшанар һайндэрээ угтажа байна. Гэбэшье һурагшадайнгаа ухаан бодолые шангадхаха, тэдэниие марксистсколенинскэ үзэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ зорилго тухай багша хүн минута бүхэндэ һанажа ябаха ёһотой. Юуб гэхэдэ, залуушуулай сэдьхэлые коммунис үзэлдэ хүйтэрүүлхэ, ахамад үетэнэй урдаһаа эсэргүүсүүлхэ, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Совет обществые үндэһөөрнь һандаргаха тухай үдэр бүри бодомжолжо ябадаг, һүниндөө зүүдэлжэ хонодог буржуазна үзэлтэя нүгөө эрьедэмнай дүүрэн. Тэдэнэр элдэб арга хэрэглэн, өөрынгөө зорилго бэелүүлхые оролдоно. Нэн түрүүн агаарай долгёор дамжуулан, ман тээшэ «хахуули шэдэхээ» һанадаг байһаниинь нюуса бэшэ.

Тиимэ дээрэһээ манай залуу үетэн ямаршье муу нүлөөндэ орохогүй, хатуу сэдьхэлтэй байха ёһотой ха юм. Тэрэнь мүн лэ багшын эрмэлзэлһээ, сэдьхэлэйнь хатуужалһаа дулдыдаг байна. Тиимэһээ багша бүхэн хүүгэдэй сэдьхэлдэ һайхан үрэһэ тариха гэжэ оролдоно бшуу.

Жэл бүри тэмдэглэгдэдэг олонитын зоншалта һайндэр болоһон Багшын үдэрөөр бүхы һургагшадые, хүмүүжүүлэгшэдые халуунаар амаршалаад, ажалдань ехэ амжалта, элүүр энхые, зол жаргал хүсэе!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын 20-дохи һургуулида англи хэлэ заадаг А. У. Ононова (Мүнөөдэрэй номерой 4-дэхи нюурта толилогдоһон репортаж харагты). Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ҺУРГУУЛИНУУДАЙ ГАБЬЯАТА БАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлэй хэрэгтэ ...атай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ ... хүнүүдтэ олгохо:

...даров Абидо Аюшиевич — Хурамхаанай аймагай ...Дэрээнэй дунда һургуулиин директор.

Никулин Анатолий Иосифовичто — Бэшүүрэй аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй арадай гэгээрэлэй таһагые даагша.

Раднаева Намсалма Бальжиновнада — Кабанскын аймагай Сэлэнгын индустриальна техникумэй багша.

Хонгорова Мария Романовнада — Улаан-Үдын П. И Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин багша.

Червинская Нина Ивановнада — Мухар-Шэбэрэй аймагай Мухар-Шэбэрэй дунда һургуулиин багша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан, 1973 оной октябриин 5.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлэй хэрэгтэ үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэнэйнь түлөө Багшанарай үдэртэй дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй Грамотаар иимэ хүнүүдые шагнаха:

Балданова Мария Марковнае — Улаан-Үдын 45 дахи дунда һургуулиин багша.

Ведерникова Екатерина Павловнае — Баунтын аймагай Багдаринай интернат һургуулиин директорэй орлогшо.

Корзун Елена Михайловнае — Улаан-Үдын 29-дэхи дунда һургуулиин багша.

Леонтьев Венедикт Ивановичые — городой техническэ мэргэжэлэй 13-дахи училищиин мастер.

Шульгина Екатерина Иннокентьевнае — Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээнэй дунда һургуулиин багша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн Ц ЦИБУДЕЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан, 1973 оной октябриин 5.

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Намарай полевой хүдэлмэри амжалтатайгаар дүүргэхэ, хүдөө ажахын шэнэ жэлдэ эрхимээр бэлдэхын тула Рязанска областиин колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, хүдөө ажахын механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй гаргаһан үүсхэл тухай

Рязанска областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөхэ хэрэгтэ 1973 он дотор һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. Область дотор анха түрүүшынхеэ гектар бүриин 19 центнер үлүүтэй орооһо тараан абтаа. Сараевска, Новодеревенскэ, Милославска, Ухоловско ба Старожиловско районуудай ажахынуудта орооһото ургамалнуудай гектар бүриһөө 22—25 центнер, харин областиин олохон колхозууд, совхозуудта 35—40 центнер орооһо тараан хуряагдан абтаба.

1972 онойхитой жэшэбэл, область доторхи орооһо тараанай ургаса 861 мянган тонноор гэхэ гү, али 62,5 процентээр нэмэһэн байна. Гүрэнэй амбаарнуудта 872 мянган тонно орооһо тараа оруулагдаа, арадай ажахын түсэб хоёр дахинһаа ехээр үлүүлэн дүүргэгдээ. Хартаабхын, саахарай свёклын, овощой ба тэжээлэй ургамалнуудай баян ургаса туйлагдаа.

Ургасын дээшэлһэн, орооһо тараа, бусад ургамалнуудые ехээр хуряажа абадаг, бэлэдхэдэг болоһон ушар — газар таряалангаа болбосоноор эрхилһэнэй, тарилгын талмайн бүридэлые улам һайжаруулһанай, ургаса ехэтэй тарилгануудые үргэдхэһэнэй үрэ болоно. 1972 онойхитой жэшэбэл, областиин ажахынуудтахи орооһото ургамалнуудай тарилга 1973 ондо 134 мянган гектараар гэхэ гү, али 12,5 процентээр нэмэһэн байна

Областиин ажахынууд бүхы түрэлэй малнуудайнтаа тоос хэмдэнь үлээһэн, олон болгоһон, ашаг шэмыень дээшэлүүлһэн, үбэлжэлгэ эмхитэй һайнаар дүүргэһэн. мяха, һү, үндэгэ ба нооһо үйлэдбэрилэн абаха, гүрэндөө худалдаха түсэбүүд болон социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. 1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ малай ашаг шэмэ бүри ехээр абахын түлөө социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр түс областьдо КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан туг барюулагдаа.

Областиин колхозууд, совхозууд оройн ургамалнуудые хуряажа дүүргээд, ерэхэ жэлэй ургасын бата бэхи үндэһэ һуури табижа, тэжээлэй нөөсэ арьбадхаха ба малай ашаг шэмэ улам дээшэлүүлхэ одолдолго гаргажа байнхай. Намарай ургамалнуудай тарилга үргэдхэгдөө. намарай паар хахалха, үрэһэ хүрэнгөө эрхим шанартай болгохо хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулагдана, наг шэбхэ бэлэдхэхэ ба поли дээрэ гаргаха тусхай бригаданууд, отрядууд тогтоогдоно.

Рязанска областиин колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын механизаторнууд ба мэргэжэлтэд намарай полевой хүдэлмэреэ амжалтатайгаар дүүргэхэ, хүдөө ажахын шэнэ жэлдэ эрхимээр бэлдэхэ гэһэн уряатайгаар хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ «Советская Россия» газетээр дамжуулан хандаба.

Рязанска областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй гаргаһан үүсхэл бүгэдэнэй зүгһөө дэмжэгдэхэ, үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ зэргэтэй гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно. Энэ үүсхэлынь хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ гэһэн КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдтэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй эрхим харюу болоно.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтообо:

1. Намарай полевой хүдэлмэреэ амжалтатайгаар дүүргэхэ, хүдөө ажахын шэнэ жэлдэ эрхимээр бэлдэхэ гэһэн Рязанска областиин колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, хүдөө ажахын механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй үүсхэлые һайшааха.

2. Рязанска областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй жэшээгээр, намарай полевой хүдэлмэреэ амжалтатайгаар дүүргэхын, малай үбэлжэлгэ эрхимээр үнгэргэхын түлөө, тэрэшэлэн 1974 оной хабарай тарилгада хаһа саг соонь бэлдэхын, түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ бүхы тарилгануудһаа баян ургаса абахын түлөө колхозуудай, совхозуудай, отделенинүүдэй, бригадануудай, оньһожоруулагдамал отрядууд ба звенонуудай социалис мүрысөө саашадань дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүдые абахыень РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствые, РСФСР-эй Совхозуудай министерствые, РСФСР-эй Бэлэдхэлэй министерствые, РСФСР-эй Мелиорациин ба уһанай ажахын министерствые, Россельхозтехникые, автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые, крайгүйсэдкомууд ба облгүйсэдкомуудые уялгалха.

МОНГОЛ-СОВЕТ ХАНИ НҮХЭСЭЛЭЙ ҺАРА

УЛААН-БААТАР, октябриин 6. (ТАСС-ай корр.). МНР-эй хото болон аймагуудта монгол-совет хани нүхэсэлэй заншалта 22-дохи һара үсэгэлдэр эхилбэ. Энэ һарын гол зорилго юуб гэхэдэ, коммунизм байгуулгада совет арадай туйлалтануудтай Монголой ажалшадые танилсуулга, СССР-эй баян дүй дүршэлые бүхы хэмжээгээр халан абалга ба Монголдо шэнэ общество байгуулха хэрэгтэ тэрэниие хэрэглэлгэ болоно.

Оперо ба баледэй гүрэнэй театр соо энэ һайндэртэ зорюулагдаһан ниислэл хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй суглаан болобо. Суглаанай президиумдэ МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, МНР-эй парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэд һуугаа. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй түбэй соведэй президиумэй түрүүлэгшын орлогшо Д. Цэвэгмид элидхэл хээ.

...ХА ДҮҮ РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ БАТА НЭГЭДЭЛТЭЙ БҮЛЭДЭ

Грузиин ССР-тэ Арадуудай хани барисаанай орден барюулагдаба

...дүү арадуудай бата ...тэй бүлэ соо Грузиин ... Социалис Республика ...гжэн һалбаранхай. ...изм байгуулгада энэ ...кын оруулһан хуби... парти болон совет ... үндэрөөр сэгнэгдэ... Республикын туг ... гурбан орден яларна. ...ин 5-да баяр баясха... оршон байдалда Эхэ ...най үшөө нэгэ ша... Арадуудай хани ба... орден туг дээрэнь ...бэ. Совет Грузи бу... бүхы республикануудта ...ССР Союзай 50 жэлэй ...дахана энэ шагналда ... гээшэ.

...барюулалгада зорюу... Грузиин КП-гэй ...льна Комитедэй ба ... Верховно Сове... ...тын заседани дээрэ ... КП-гэй ЦК гай гэ... республикын Верхов... ...дэй депутадууд, пар... ...совет ба ниитын орга... ...дай хүтэлбэрилэг... промышленность ба хү... ...ахын, наука болон ...льтурын түрүүшүүл...

...ин ССР-эй Верховно ...эй Президиумэй Тү... ... Г. С. Дзоценидзе ... нээбэ.

...нда хабаадагшад дэбжэлтын ехэ оршон байдалда КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюрое хүндэлэлэй президиумдэ һунгаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленкэдэ үгэ үгтэбэ.

Советскэ Союзые байгуулга ба бэхижүүлгэдэ, манай Эхэ оронойарадуудай аха дүү хани нүхэсэлые бэхижүүлгэдэ ажалшадайнь габьяатай байһанайнь түлөө, коммунизм байгуулха хэрэгтэ хубитаяа ехээр оруулһанайнь түлөө Грузиин ССР-ые Арадуудай хани барисаанай орденоор шагнагдаһантай дашарамдуулан, партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө А. П. Кириленко эндэ суглараргшадые, тэдэнээр дамжуулан, республикын бүхы ажалшадые үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалба.

Тбилиси ерэхээ байтараа би үшөө нэгэ даалгабари абаһан байнаб, тэрэнээ баяр баясхалантайгаар дүүргэхэмни гээд А. П. Кириленко хэлээ. Энэ гайхамшаг үйлэ хэрэгтэй дашарамдуулан, манай партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежнев таанадта өөрынгөө амаршалга хүргөөд, манай Эхэ оронойашатуһада ажал хэрэгтээ шэнэ ехэ амжалта туйлахые, ажабайдалдаа золтой жаргалтай ябаха хүсэлэн Грузиин коммунистнууд болон бүхы ажалшадта хүргэхые гуйһан юм.

Энээнһээ хойшо танай алдарта республикын туг дээрэ Ленинэй хоёр, Октябриин революциин орденуудтай зэргэлээд, Арадуудай хани барисаанай орденой яларха болоһон дээрэһээ бүхы совет хүнүүд таанадтай хамта үнэн зүрхэнһөө баясажа байна. Энэ хадаа манай партиин ленинскэ национальна политикын илан мандаһанай бодото гэршэ болоно!

Эхэ оронойманай экономико болон соёл культурые хүгжөөлгэдэ, хүн зоной үзэл бодолой ургалтада хэгдэһэн айхабтар ехэ туйлалтанууд хадаа табинһаа дээшэ жэлэй туршада Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро Советскэ Союзай арадуудай аха дүү шэнгеэр, социалис интернациональна нэгэ бүлэ, нэгэ совет арад болон ажаллажа ба зохёон байгуулжа байһанай үрэ дүн мүн. Манай республика бүхэн агууехэ зохёохы ажалда — коммунизм байгуулгада хубитаяа оруулжа байһанаараа омогорхохо ёһоороо омогорхоно.

Манай бүхы арадуудай, нэн түрүүн агууехэ ород арадай аха дүүгэй туһаламжада түшэглэн, Грузиин ажалшад түүхэтэ тон богонихон саг соо мүнөө үеын хүсэ ехэтэ индустри байгуулаа, хүдөө ажахыгаа үндэһөөрнь хубилгаа, эрдэм наука болон социалис соёл культура хүгжөөлгэдөө туйлай ехэ амжалта туйлаһан байна. Совет засагай жэлнүүдэй үедэ эндэ түрүү техникээр хангагдаһан мянгаһаа дээшэ предприяти баригдаа. Тэдэнэй тоодо Рустави хотын металлургическа ба химическэ томо заводууд, марганцева руда абадаг предприятинуудай комплекс, Кутаисиин автомобильна, Батумиин нефть илгадаг, Тбилисиин электровоз бүтээлгын заводууд, Гориин пумаажан бүдэй комбинат болон бусад предприятинуудороно. Революциин урда тээ эндэ бүхэли жэл соо үйлэдбэрилэгдэдэг хэмжээтэй продукци мүнөө республика дотор дүрбэхэн үдэрэй туршада гаргагдана.

Мүнөө Грузида магистральна электровозууд, түргөөр ниидэдэг самолёдууд, ашаанай автомобиль, далайн судианууд, түмэр отолдог станок болон башенна кранууд, минеральна үтэгжүүлгэ ба химическэ утаһан, электронно аргаар тоо бододог машинанууд, орёо нарин приборнууд, промышленна бусад олон эд хэрэгсэл бүтээгдэнэ. Эхэ оронойманай бүхы заха хизаарнуудта Грузиин алим жэмэс, сай, архи, тамхин элбэгээр наймаалагдана.

Грузиин арадай социалис ажахы — мүнөө үеын һалбаринуудай бүхэли комплекс болоно, ниитэ союзна экономикодо горитойхон һуури эзэлнэ гээшэ.

Советскэ Союзай бүхы наци болон үндэһэ яһатанай нэгэдэл ба хани нүхэсэлые бэхижүүлгэдэ Коммунис партиин хүтэлбэрилхы ажал ябуулга шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ. Ленинэй захяа заабаринуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэн, манай парти социализмын агууехэ туйлалтануудай нэгэн болохо энэ хани нүхэсэлые нюдэнэй сэсэгы мэтэ аршалан бэхижүүлнэ.

Манай орондо нацинуудай хоорондохи харилсаануудай саг үргэлжэ хүгжөөгдэжэ байһаниинь мэдээжэ. Энэ хадаа бодото дээрээ бэелжэ байһан диалектическэ хүгжэлтэ мүн. ССР Союзые бэхижүүлхэ талаар, манай оронойбүхы нацинуудай али болохо хүгжэлтэ хангаха ба байн байтараа тэдэнэй хоорондоо дүтэрхы болохо ябадал хангаха талаар парти ехэ хүдэлмэри хэнэ гээшэ. «Парти хадаа бүхы ажалшадые социалис интернационализмын үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ, национализмын, шовинизмын, гансал өөрынгөө национальна талые баримталха, өөдэрхэхэ ябадал ямаршье түхэл маягтайгаар гаргалгада эбсэшэгүй байхаар, бүхы нацинууд болон арад үндэһэтэдые ехээр хүндэлдэг байхаар хүмүүжүүлхэ болоно» гэжэ нүхэр Леонид Ильич Брежнев КПСС-эй XXIV съезд дээрэ ЦК-гай тоосоото элидхэл соо хэлээ һэн.

Партиин энэ хараа шугам бодото дээрэнь бэелүүлгэ коммунизм байгуулжа байһан манай Эхэ ороной бүхы арадуудай хүсэн түгэс нэгэдэлые саашадань бэелүүлгэдэ ашатай туһатай байһаниинь элеэр харагдана.

Саашань хэлэхэдээ, А. П. Кириленко партиин XXIV съездээр хараалагдаһан коммунизм байгуулха түсэбүүдэй дүүргэлтын талаар оронойнгоо промышленность болон хүдөө ажахын хүдэлмэриин зарим тэды үрэ дүнгүүд дээрэ тогтожо, тусхайлан хэлэбэл, юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлэй даабаринуудай дүүргэлтэ түшаа хэлээ.

Арадуудай хани барисаанай орденоор шагнагдаһан Совет Грузиин ехэ амжалтануудые туйлаһанда, республикын коммунистнууд, партийна организацинууд ехэ габьяатай байна. Грузиин коммунис парти манай ленинскэ партиин эгээл томо дайшалхы отрядуудай нэгэн. КПСС-эй Центральна Комитедэй үнэн сэхэ ба найдамтай түшэг тулгуури болоно. Республикын партийна организаци коммунизм байгуулгын орёо бэрхэшээлтэй зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха, политическэ талаар болбосоронги, дүй дүршэлтэй кадрнуудтай гээшэ.

Республикын партийна организацинуудай дайшалхы шадабариие дээшэлүүлхэ, тэдэнэй хүдэлмэриин онол аргые һайжаруулха, үйлэдбэри болон ниитын ажабайдалда коммунистнуудай эдэбхиие хүгжөөхэ хэрэгтэ КПСС-эй Центральна Комитет саг үргэлжын анхарал хандуулна.

«КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар Грузиин компартиин Тбилисиин горкомой эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй тогтоол тэрэ анхарал оролдолгын нэгэн болоно. Тус тогтоол хадаа эхинһээ адаг хүрэтэрөө партийна организацинуудай эмхидхэлэй ба политическэ ажал ябуулгые бүхы хэмжээгээр үргэдхэхэ, мүнөө үеын эрилтэ болон зорилгонуудай хэмжээндэ хүргэхөөр шэглүүлэгдэнхэй.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

КОМСОМОЛОЙ АЖАБАЙДАЛ

ГОЛ ХҮСЭМНАЙ — КАДРНУУД

Һаяхана ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой ээлжээтэ пленумэй зарлагдаһан тухай тобшоор мэдээсээ һэмди. Энэ пленумдэ обкомой гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадуудһаа гадна, комсомолой зарим эхин организацинуудай секретарьнар уригдаа. Энэнь тон зүб. Юуб гэхэдэ, энэ пленумэй үзэмжэдэ «Кадрнуудай журам бэхижүүлхэ, тэдэнние даалһан хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг байхаар хүмүүжүүлхэ талаар областной комсомольско организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал табигдаа бшуу.

Элидхэлшэ, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **В. Д. Раднаев,** энэ хэрэгэй али зэргын сэхэ удха шанартай байһыень тодорхойлоо. Тиигээд энэ асуудалай ямараар шиидхэгдэжэ байһые харуулаа.

Һүүлэй гурбан жэл соо обкомой бюрогой заседанинууд дээрэ, элдэб семинар болон зүблөөнүүд дээрэ энэ хэрэгтэ сэхэ хабаатай 80 гаран асуудал хэлсэгдэһэн байна. Комсомолой органуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэхижүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулагдаа. Хэрбээ 1966 ондо ВЛКСМ-эй райкомуудай нэгэдэхи секретарьнарай 61 процентнь дээдэ һургуулитай гү, али мэнэ дүүргэхэеэ байһан һаань, харин мүнөө 93 процент хүрэтэр ургаһан байна. Мүн олон нүхэд партийна, советскэ хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдээ.

Финансын болон бүридхэлэй секторнүүдые даагшадые урдань техническэ хүдэлмэрилэгшэд мэтээр тоолодог байгдаа. Тиимэһээ тэдээндэ эрилтэ даншье һаа һулаар табигдадаг һэн. Иимэ дутагдал усадхахын тула эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй үүргэ дээшэлүүлхэ, харюусалгыень шангадхаха шухала гэжэ ойлгогдоһон байна. Секторнүүдэй муугаар хүдэлдэгһөө боложо, жэшээнь, комсомолдо абтаһан шэнэ гэшүүд хэдэн һараар комсомльско билетгүй ябадаг байгаа. Энэмнай даалһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандаһан, журам сахиһан ушар болоно гээшэ гү? Огто үгы бэд даа. Билетээ абажа шадаагүй хүбүүд, басагад комсомолой ажабайдалда ниилэсэгүй, ямаршье даабаригүй, уялгата хэрэгтээшье хайша хэрэгээр хандадаг байһаниинь гайхалгүй бэшэ аал?

Комсомолой кадрнуудые хүмүүжүүлхэ ябадалда Усталгаар тодорхойлогдоһон болзор соогоо зарлагдажа, бэлэдхэл һайнтайгаар үнгэргэгдэжэ байдаг хамтын суглаанууд нүлөөлхы ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Теэд энэ эрилтэ нютаг бүхэндэ, аймаг бүхэндэ һайнаар бэелүүлэгдэнэ гэжэ хэлэхын аргагүй. Жэшээнь, ВЛКСМ-эй Сэлэнгын райком бюрогой заседаниин, пленумэй нэгэшье протокол обкомдо эльгээгээгүй байна. Энээгээр болоходо, райком өөрөө пленумээ, бюрогойнгоо заседание болзор соонь үнгэргэхэ гэжэ оролдодоггүйнь эндэ элирнэ бэшэ гү?

Мүнөө үедэ комсомолой эхин организацинуудта тоосоото һунгалтын суглаанууд боложо эхилэнхэй. Комитедые хүтэлбэрилхэ кадрнуудаа шэлэн олохо, энэ ниитын хүдэлмэридэ арадай ажахын мэргэжэлтэдые, эдэбхитэй, ажалша бэрхэ комсомолшуудые эхин организацинуудай секретарьнараар һунгаһ дэбжүүлхэ ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Зүгөөр тэдэнние түрүүшын үдэрһөө комсомолой хүтэлбэрилхы хүдэлмэриин дүй дүршэлдэ һургаагүй һаамнай саашанхи ажал ябуулгань урагшагүйдэхэеэл һанаха байһаниинь мэдээжэ. Гэхэ зуура тоосоото һунгалтын суглаанай ябаса зарим тээгүүр мүртэй хиналтада абтанагүй. Жэшээнь, ВЛКСМ-эй Зэдын райком тоосоото һунгалтын суглаанууд боложо эхилээ гэһэн мэдээсэл ВЛКСМ-эй обкомдо эльгээһэн байгаа. Харин ошожо шалган гэхэдэ, энэ кампани тус аймагай алишье организацинуудта эхилээгүй байшоо. Теэд энэмнай даалһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандаһан ушар болоно бэшэ гү гээд дахин асуудал табилтай болоно. Бодотоор хүдэлмэриеэ эмхидхэхын орондо хубхай хооһон саарһан хэрэг эрхилнэ гээшэбди. ВЛКСМ-эй энэ райкомой нэгэдэхи секретарь Б. Цыбиковэй даалгагдаһан тушаалда иимээр хандадаг байхадань, харин комсомолой юрын гэшүүн, хонишон Виктор Галсанов 100 эхэ хонин бүхэнһөө 102 хурьга түлжүүлхэб гэжэ нёдондо үгэеэ үгөөд, мүнөө 103 хурьга бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, ажахын һүрэгтэ ниилүүлээд байна. Энэ ажалша хүбүүнэй, райкомой секретариин ажал хэрэг хоорондоо горитой алгасаатай болошоно.

Комсомолшуудай эдэбхи үүсхэл, харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэ социалис мүрысөөнэй үзүүлдэг нүлөөлхы үүргэнь ниилээд ехэ. Тиимэһээ энэ асуудал шиидхэлгэдэ горитой анхарал пленум дээрэ хандуулагдаһан байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаһан ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь **В. Тимашёв** пленумэй үзэмжэдэ табигдаһан асуудалай угаа шухала удхатай байһыень тэмдэглээ. Манай хотодо ажаһуудаг зоной зургаан хүнэй нэгэниинь комсомолец. Тиимэһээ кадрнуудые хүмүүжүүлгэ, комсомолшуудай журам бэхижүүлгэ горкомой ажал ябуулгада гол һуури эзэлхэ ёһотой. Энэ талаар хүдэлмэриеэ һайнаар эмхидхэн ябуулжа байдаг локомотивна депогой комсомольско организацие нэрлээ. Тииһэн мүртөө ямар аргаар, хайшан гэжэ иимэ амжалтатайгаар хүдэлжэ байһан дүй дүршэл тухайнь горкомой нэгэдэхи секретарь хэлэнгүй үнгэргөө. Тэрэшэлэн муугааршье хүдэлжэ байһан организацинууд тухай дурдахада, юундэ иимэ байдалда орошообибди гэжэ гол шалтагааниинь элирхэйлэн харуулжа үгөөгүй. Иигээд хооһоор нэрлээд, тоолоод үнгэржэ байхадань, ямар үрэ дүн харгадалтайб!

ВЛКСМ-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретарь **С. Боровик** үгэ хэлэхэдээ, комсомолой эдэбхитэдэй хүсөөр, тэдэнэй туһаламжаар кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри ябуулха ёһотойбди, мүн энээндэ шанга эрилтэ табиха уялгатайбди гэжэ мэдүүлһэн байна. Зүгөөр энэ нүхэр пленум дээрэ зүбшэгдэжэ байһан гол асуудалда хабаагүй юумэнүүдые хэлээ.

Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой хонишон, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат **Н. Раднаева** ажахын комсомолшууд болон залуушуулай ажал хүдэлмэри тушаа тогтоо. Тиихэдээ арбан наймантай комсомол хүбүүн Баир Санжимитыпов мүнөө үнеэн бүриһөө 2.000 килограмм һү һаагаад байна гэжэ хэлээ. Тиихэдээ һү абаха юһэ һарынгаа даабарие 120 процент дүүргэһэн болоно. Энэ мэтын жэшээнүүд дээрэ комсомолшуудые хүмүүжүүлээ хада тон һайн һэн. Энэмнай даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандалгын жэшээ болоно бшуу.

ВЛКСМ-эй Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь **Е. Лаврентьев** пленум дээрэ тоосоо барихадаа, зүбшэгдэжэ байһан асуудалаар нэгэшье анхармаар дурадхал оруулаагүй, өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай хөөрөөгүй. Ганцал комсомол-залуушуулай 21 коллектив Буряадай комсомолой 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ коллектив гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байһан тухайнь лэ хэлээ.

Элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэдые шагнаад байхада, кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри, журам сахилга тиимэшье һайн байдалтай гэжэ хэлэхын аргагүй. Гэбэшье обком болон райкомууд энэ дутагдалые усадхахын тулада эрид шууд хэмжээ абажа, бодото хубилалта туйлахые оролдохо бэзэ гэжэ найдагдана.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
манай корр.

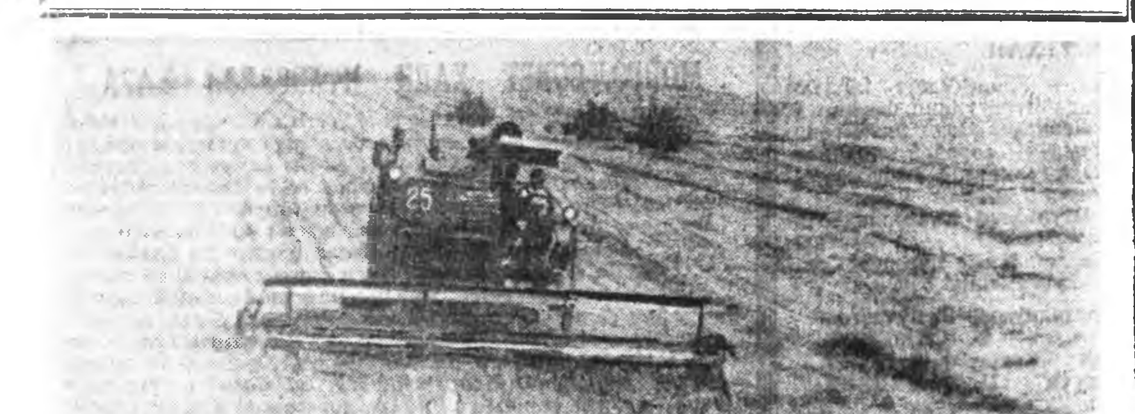

АХА ДҮҮ РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ БАТА НЭГЭДЭЛТЭЙ БҮЛЭДЭ

Грузиин ССР-тэ Арадуудай хани барисаанай орден барюулагдаба

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1 дэхи нюурта).

XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө, юһэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэлэй тодорхой программа болгон КПСС-эй ЦК-гай тус тогтоолые Грузиин коммунистнууд болон ажалшадай ехэ һайшаалтайгаар дэмжэн абаһые бидэнэр мэдэнэбди.

Республикын партийна организациин, Грузиин компартиин Центральна Комитет ба ЦК-гай бюрогой мүнөө бэелүүлжэ байһан олон шэглэлтэй ехэ ажалда КПСС-эй ЦК һайшаалтай сэгнэлтэ үгэнэ. Арадай ажахые партийна талаар хүтэлбэрилгэ һайжаруулха, партийна болон гүрэнэй журам шангадхаха, кадрнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ, үзэл бодолой хүдэлмэри үргэдхэхэ, олонниитэдэ харша элдэб ябадал усадхаха талаар республика дотор мүнөө бэелүүлэгдэжэ байһан хэмжээнүүдые КПСС-эй Центральна Комитет гүйсэд һайшаан дэмжэнэ.

Ажалай журам саашадань бэхижүүлхэ шухала байһанда А. П. Кириленко онсо анхарал хандуулба. Манай партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй һаяхан Ташкентдэ үгэ хэлэхэдээ, энэ асуудалай айхабтар шухала болоод байһанииe онсо тэмдэглэһэнииень таанад мэдэнэт, гээд тэрэ хэлэбэ. Эдэ заабаринууд хадаа танай республикын партийна организацинуудай бодото ажал ябуулгада сэхэ хабаатай байһан тула үдэр бүриин һуларшагүй анхаралда абтаха ёһотой.

А. П. Кириленко уласхоорондын байдалай зарим асуудалнууд дээрэ тодорхойгоор тогтоод, шахардуу байдал һуларуулха, арадуудай хоорондын хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ зорилготой КПСС-эй, Совет гүрэнэй эдэбхи, үүсхэлтэ политика тухай хэлэбэ.

Бүхы союзна, автономито республикануудай, автономито областьнууд болон национальна округуудай аша габьяануудайнгаа түлөө Арадуудай хани барисаанай орденоор шагнагдаһыень мэдэнэт. Социализмһаа ондоо ниитын ямаршье байгуулалта иимэ орден бии болгожо, энээгээр бүхэли арадуудые шагнажа шадахагүй, шагнаха моральна эрхэгүйшье. Национальна тэгшэ эрхэгүй байдал ба дарлалтые, арадуудай хоорондын хёомороон ба этигэлшэгүй ябадалые усадхаһан, эдэнэй хоорондын бүрин тэгшэ эрхэ болон нэгэдэл мандуулһан социализм лэ Арадуудай хани барисаанай орденииe, Грузиин Совет Социалис Республикада мүнөөдэр барюулагдажа байгаа орденииe өөрынгөө эгээн дээдэ шагналнуудай зэргэдэ оруулха ёһоороол оруулаа!

А. П. Кириленко суглагашадай зүгһөө халуун альга ташалгануудаар угтагдан, Грузиин ССР-ые Арадуудай хани барисаанай орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ уншан соносхоод, Эхэ ороной дээдэ шагналые республикын тугта хадаба.

Үндэр дээдэ шагналда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, Грузиин СССР-эй хүдэлмэришэн ангие, колхозно тарящадые, интеллигенцие, коммунистнууд болон комсомолшуудые, залуушуулые, революциин, дайнай ба ажалай ветерануудые КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын үмэнэһөө үшөө дахин халуунаар амаршалаа. Энэ шагнал Грузиин ажалшадые коммунис байгуулалтын шэнэ илалтануудта, амжалтануудта зоригжуулха гээд этигэнхэй байнабди гэжэ А. П. Кириленко түгэсхэл дотороо хэлэбэ.

А. П. Кириленкын үгэ оло дахин удаан альга ташалгануудаар угтагдаа.

Грузиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Э. А. Шеварднадзе харюугай үгэ хэлэбэ. Дүрбэн орденто Совет Грузи арадуудай ленинскэ хани барисаанай бата хэрэм байха гэжэ Грузиин КП-гэй ЦК-гай, республикын Верховно Соведэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө ... ЦК-е, тэрэнэй ... КПСС-эй ЦК-гай ... секретарь нүхэр ... невые найдуулба.

Г. Димитровай ... тэ Тбилиссин авиа... водой слесарь-хаб... Социалис Ажал... В. А. Асатиани, ... сайн совхозой ... В. Г. Меунаргия, ... ССР-эй Науканууд... миин академик ... радзе, Тбилисси ... дахи дунда һургуу... ректор В. В. Ку... шэд Эхэ ороной ... шагналай түлөө ... партидаа, Совет ... халуун баяр ба... үгэнүүдтэйгээр ха...

Баярай суглаан... дагшад КПСС-эй ... на Комитедтэ, ССС... ховно Соведэй Пре... СССР-эй Мини... Соведтэ эльгээг... шалгын бэшэгые ... жэлтын оршон бай... талан абаа.

МҮНӨӨДЭР — БАГШАНАРАЙ ҺАЙНДЭР

ЭНХЭРЭЛ БА ЭРИЛТЭ

Һайн һурагша болохын тула һайн багшатай байха ёһотой гэһэн үгэ гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үнинэй дэлгэрэнхэй. Бэрхэ багшые мастер хүнтэй сасуулжа болохо. Мастер хүн гээшэ хэн юм? Үгы юумые бии болгодог, өөрөөшье һайн хүдэлдэг, хүниие өөрынгөө шадабарида һургадаг хүниие мастер гэдэгбди.

Багша хүнэй шадабари ямар байха ёһотойб? Үхибүүнэй һонирхолые, һураха гэһэн хүсэлые багаханаар ишье һүнөөнгүй, улам бүри бадаруулаад, тэрэниие һүжэргэжэ байбал, багша хадаа педагогикын мастер гэжэ тоологдохо.

Антонина Григорьевна Чебунинагай хүдэлмэритэй танилсахадаа, тэрэнэй хэшээлэйнь онол аргые шэнжэлхэдээ, би тиигэжэ һанаанда оруулаа һэм. Энэ нүхэр Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институт 19 жэлэй саана дүүргэһэн. Эдэ бүхы жэлнүүдтэ Антонина Григорьевна республикынгаа элдэб олон һургуулида хүдэлжэ ябахадаа, ном зааха тон лэ **өөрын онол-арга бэдэрдэг, дидактическа өөрын гуримтай** болоһон байна. Тиихэдээ түрүү багшанарай дүй дүршэлые шудалдаг, шэнжэлдэг юм.

Улаан-Үдын 3-дахи интернат һургуулида 1961 онһоо хүдэлнэ. 1968 ондо А. Г. Чебунина һуралсалай талаар директорэй орлогшо болгогдоо һэн.

3-дахи интернат һургуулида 410 һурагша тоологдоно. Тэдэнэй дунда үншэрһэншье хүүгэд байха. Юрэдөөл, интернат һургуулида һурадаг хүүгэдэй түрэлхидэйнь орондо түрэлхидынь боложо, ном зааха, һургаха, ажабайдалдань бэлдэхэ болоно.

«Үхибүүнэй һуралсал баяраар халима, золтой, амжалтаар дүүрэн байха ёһотой» гэһэн дүрим баримталдаг завуч багшанартаашье тиимэ эрилтэ табидаг юм.

Ород хэлэнэй гоё һайхан шэнжэ шанарые шабинартаа танюулан, хэшээл бүхэндөө нэгэл шэнэ юумэ хэһэн лэ байдаг. Антонина Григорьевнагай хэшээлдэ һонигүй темэ гэжэ байдаггүй. Ямаршье дүрим тухай хөөрэхэдөө, ород хэлэнэй баялигые, уян нугархайе һурагшадтаа харуулха гэжэ оролдодог. Жэшээнь, үгын үндэһэндэ шалгагдажа боломоор, мүн шалгагдадаггүй сохилтогүй аялганиие бэшэхэ дүрим хадаа хүшэр, һонигүй темэ гэжэ тоологдодог. Тус темые заахадаа, А. Г. Чебунина ехэ ойлгосотойгоор хөөрөөд, уран зохёол сооһоо тон гоё мэдүүлэлнүүдые жэшээ болгожо абадаг.

Антонина Григорьевна — өөрөө һайхан сэдьхэлтэй хүн. Тэрэ шэнжэ багшын хүдэлмэридэ ехэ туһатай бшуу. Номоо тон һайнаар заадаг аад, зан муутай багшанар эндэ тэндэ байдаг ха юм даа. Тиимэ багшанарта заалгаһан үхибүүдэй зан баһа муудажа болохо юм.

Харин Антонина Григорьевнагай ямаршье һурагшадаа хандахада, сэдьхэлэйнь дулаан ходол мэдэрэгдэжэ байдаг юм. Тиимэһээ тэрэнэй хэшээлдэ һурагшад дэльбэеэ задалһан сэсэг мэтэ болодог. Тиимэһээ тэрээндэ заалгаһан үхибүүд булта ород хэлэндэ, литературада дуратай байдаг.

Шэнэ программын эрилтын ёһоор, үхибүүд үзэһэн юумэндээ өөһэдөө ухамайлан тобшолол хэхэ ёһотой бэзэ? Харин Антонина Григорьевна шэнэ программын гараадүй байхада, тиимэ эрилтэ табидаг һэн. Үдэр бүри шэнэ онол арга бэдэрдэг шанарынь эндэһээ элирнэ бэшэ гү?

Һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн хадаа А. Г. Чебунина нэн түрүүн өөртөө шанга эрилтэ табижа, багшанартаа жэшээ харуулдаг юм. Багшанарай эбтэй коллектив бүрилдүүлхэ хэрэгтэ Антонина Григорьевнагай үүргэ угаа ехэ юм.

1971 онһоо А. Г. Чебунина — КПСС-эй гэшүүн. Коммунист хүнэй бүхы наһан тэмсэлээр халинги байдаг гээшэ ааб даа. Коммунист Чебунинашье үдэр бүри тэмсэнэ. Юунэй түлөө тэмсэдэг бэ? Хүүгэдэй эрхим хүнүүд боложо ургахын түлөө, багшанарай үе сагай ябасаһаа таһархагүйн түлөө, алибаа юумэнэй саг соогоо хэгдэхын түлөө... Тон шухалань гэхэдэ, өөрынгөө сэдьхэлэй хододоо эрмэлзэлтэй байхын түлөө тэмсэдэг. Тэрэнэй тула үдэр бүри һураха, шэнэ юумэ шудалха болоно. Тиихэдэ ниитын хүдэлмэридэ хабаадахаш. Пропагандист. Партбюрогой гэшүүн. Предметнэ комиссинуудай хүтэлбэрилэгшэ. Юрэдөө, тоолохо болоо һаа, олон ааб даа.

Яажа эдэ бүгэдын урда ороноб гэжэ гайхахаар. Теэд Антонина Григорьевна бултыень хэжэ үрдеэд лэ байха юм.

Ажалай үдэрэй һүүлдэхи саг өөртэмни хамаатай гээ һаань, Антонина Григорьевнае хэншье зэмэлхэгүй һэн. Теэд тэрэмнай тиигэжэ мэдүүлжэрхёод, һанаа амар байжа шададаггүй хүн шуу. Заримдаа үдэшын наймада гү, али юһэндэ интернат соо ерээд, үхибүүдтэй дуугаралсаад, амаржа унтахыень зөөлэхэнөөр дурадхаад, гэртээ хариха.

«Сэдьхэлынь эхын энхэрэлээр нэбтэрһэн хүн даа» гэжэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь хэлсэдэг юм. Нээрээшье, тэрэнэй сэдьхэлдэ эхын энхэрэл ехэ даа. Коммунист хүнэй сэдьхэл тиимэ байха ёһотой юм ааб даа.

Багшын үдэрэй урда тээхэнэ А. Г. Чебунина «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаба. Тэрээгээрнь дашарамдуулан, халуунаар амаршалха дуран хүрэнэ.

И. АНГАРХАЕВА,
КПСС-эй обкомой хүдэлмэрилэгшэ.

БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨН

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй

Министрнүүдэй Соведтэ, облпрофсоведтэ

РЕСПУБЛИКЫН МАЛШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

«1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ малай аша... бүри ехээр һабадаг, бэлэдхэдэг болохын түлөө ма... дунда бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүл... жээнүүд тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ... оной декабриин 8-най № 723 тогтоолтой, мүн ... Буряадай обкомой, республикын Министрнүүдэй ... болон облпрофсоведэй 1972 оной декабриин ... № Б—42/8 тогтоолтой зохилдуулан, республ... шадай дунда дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүр... дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обком, Бур... Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет нигэжэ тогтоо...

Социалис мүрысөөндэ илаһанда тоолоод, мал ... удаадахи түрүүшүүлдэ 80 түхэриг хүрэтэр сэн... бэлэгүүдые барюулха гэбэл:

ХУРАМХААНАЙ АЙМАГҺАА

Бадмаева Цыбикжап Аюшеевнада — Гааргын ... зой ахалагша хонишон.

Будаев Дугар Хоргановичта — Ленинэй нэр... колхозой мал адуулагша.

Гарманов Владимир Алексеевичтэ — Хура... совхозой мал адуулагша.

Дагбаев Ким Дамдиновичта — КПСС-эй райко... гэдэхи секретарь

Жалсараев Жамсаран Жалсараевичта — аймгу... мой түрүүлэгшэ байһан.

Майорова Бэржэн Цыреновнада — Дэрэнэй со... ахалагша хонишон.

Малыгина Лариса Галактионовнада — Һахал... хозой һаалишан.

Раднаева Евдокия Раднаевнада — Аргатын со... тугалшан.

Тэлина Мария Будажаповнада — Хурамхаа... хозой һаалишан.

Цыренова Мария Мохоевнада — Дэрэнэй со... тугалшан.

Ширабон Дулма Васильевнада — Ленинэй нэр... тэ колхозой ахалагша хонишон.

ХЯАГТЫН АЙМАГҺАА

Бахитова Ямилия Батыровнада — «Погра... совхозой тугалшан.

Бахланова Анна Ивановнада — «Родина» ко... гахайшан.

Венедиктов Георгий Михайловичта — «Дружба... хозой мал адуулагша.

Попова Валентина Алексеевнада — Хяагтын ... мал адуулагша.

Разуваева Агафья Даниловнада — Ехэ-Нугы... зой тугалшан.

Самданов Пурба Пурбаевичта — Хяагтын ... ахалагша хонишон.

Унагаев Михаил Александровичта — Ранжур... рэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Хлебникова Нина Иннокентьевнада — «Дружба... хозой һаалишан.

Цыренова Жигмит Шагдуровнада — Алтайн со... һаалишан.

Шильгина Галина Леонидовнада — Хяагтын со... һаалишан.

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГҺАА

Алексеев Архип Ивановичта — Заганай колхоз... лагша хонишон.

Богомазова Анастасия Иольевнада — «Забай... совхозой һаалишан.

Васильева Валентина Васильевнада — «Путь Л... колхозой һаалишан.

Гомбоева Медегма Гомбоевнада — «Эрдэм» со... тугалшан.

Иванова Екатерина Ивановнада — Ленинэй нэ... тэ колхозой шубуушан.

Горюнова Нина Капсимовнада — «Искра» ко... һаалишан.

Кондратюкова Татьяна Петровнада — «Ав... колхозой гахайшан.

Мерганшева Аграфена Ивановнада — Суулгы... зой тугалшан.

Нимаева Дашалсама Нимаевнада — «Одон» со... ахалагша хонишон.

Растригина Нина Степановнада — «Родина» ко... гахайшан.

Ребягина Анна Куприяновнада — «Забайкал... хозой шубуушан.

Федотов Иван Сазоновичто — «Знамя Лен... хозой ахалагша хонишон.

АХЫН АЙМАГҺАА

Будаев Егор Содбоевичто — «Улаан Аха» ко... ахалагша хонишон.

Ендонова Должит Сыреновнада — «Коммунизм... хозой һаалишан.

Жигжитов Халзан Абировичта — Ленинэй нэр... колхозой мал адуулагша.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ҮҮСХЭЛШЭД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭЛ

Сагай уларилай хэды тогтууригүй байбашье, ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, сэлмэг үдэрэй час, минута бүхэниие үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ шадаһан колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд болон механизаторнуудай юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ амжалта туйлаха байһаниинь лабтай.

Республика дотороо үүсхэл гаргаһан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой комбайнернууд болон таряашадай дүй дүршэл бүгэдэндэ жэшээ боломоор гэхэдэ алдуу болохогүй. Тус ажахы бүхы тарягаа амяарлан, поточно аргаар богони болзорто хуряаха гэжэ шиидэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ таряа хадалтада 27 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Ажахын тракторна дүрбэн бригада, таряа хуряагшадай агрегадуудай хоорондо дэлгэрһэн мүрысөөнэй эршэ үдэр бүри шангадана. Һүүлэй дүнгөөр колхоздо 4736 гектар таряан хадагдаад, 753 гектар баал суглуулан сохигдоод байна. Тиигэжэ ажахын тоогууд дээрэ бүхыдөө 6.372 центнер орооһон оронхой. Мүнөө колхоз гүрэндэ 30.000 центнер таряа худалдаха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялгаяа сүм бэелүүлжэ эхилһээр хэды хоноо. Мүнөөдэрэй байдалаар гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктнуудта хамтадаа 3.787 центнер таряан оруулагдаад байна.

Таряа хуряаха, һолоомо суглуулжа һүрилхэ, намарай паар хахалха, үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ хааха, гүрэндэ орооһо тушааха хүдэлмэри поточно аргаар ябуулагдана. Һаяын мэдээгээр, 234 гектарһаа 1.000 центнер һолоомон сомогдожо һүри болгогдонхой. Намарай паар хахалгада 13 трактор элсүүлэгдэнэ. Бүхыдөө 934 гектарта намарай паар хахалагдаад байна.

Колхозой нэгэдэхи тракторна бригадын тариалан «Хонхолын ара» гэжэ нэрлэһэн хүндыһөө эхилээд, Мунханай стан хүрэтэр нэмжыдэг. Хабар энээ руу ябахадамнай, хоёр «ДТ» трактор хүр саһа тогтоожо, баян ургасын үндэһэ һуури табижа байгаа һэн. Мүнөө харгын баруутаар аржагар томо хоолостой шэнииcын поли долгилон харагдана. Зүүгээрнь нэгэ жэгдээр унагаажархиһан бүдүүн баалнуудай дундуур хэдэн комбайн һубарина. Бүри саагуурнь харахада, һолоомонной үй түмэн бухалнууд жэрылдэнэ. Коршуновска фермын араар нэмжыһэн поли дээрэ хүсэтэ тракторнууд хойноо шаргагалһан анзаһаараа зөөлэн хүрьһэ хаха эсхэн дабшана.

— Манай бригада 2.070 гектар таряа хуряаха. Мүнөөдэрэй байдалаар, 60 гаран процент амяарлан хуряагдаа. Гектар бүриһөө 18, зарим участогуудһаа 20—22 центнер хүрэтэр ургаса абтана. Энэ полидо үсэгэлдэрэй ороод байнабди. Һүүлдэ ороһон бороодо шэнииcэмнай унашоо. Тиимэһээ нэгэ талаһаань сабшаха гэжэ шиидээбди, — гэжэ бригадир Н. М. Белоусов хөөрэнэ.

— Ондоогоор аргагүйл даа. Ургасань яһала һайн. Нэгэшье хоолос, граммшье орооһон харамтай. Гектар бүхэнһөө адагынь 23 центнер гараха байха, — гээд, комбайнер В. К. Антонов хөөрэлдөөндэ оролсобо. Антоновтон хэр угһаа хойшо бэрхэ таряашад гэжэ Хонхолодоо суурханхай. Үнинэй механизатор Василий, Виктор, Григорий хүбүүдынь мүнөө талын онгосонуудые жолоодоно. Бригадир Николай Михайлович комбайнер Василий Климовичхоёртой хөөрэлдэһөөр байтарнай, 19 номерой комбайн дүтэлжэ ерэбэ. Наранда шаруулжа, һалхинда үлеэлгэжэ харабтар болошоһон шарайтай, дүшөөд наһанай хүн жолоогоо туһалагшадаа үгөөд, ябууд комбайнһаа бууһаар ерэбэ.

«Танилсагты, колхозоймнай түрүү комбайнернуудай нэгэн Георгий Лазаревич Ивакин гэшэ» гээд бригадир хэлэбэ.

— Хура бороо орожо, ажалдамнай һаад тойбо татана. Теэд тэнгэриин шарай адуулжа байлтай аал. Гектар бүриһөө 18 центнер ургаса абажа, гүрэндэ 30.000 центнер орооһо худалдаха гэһэн уялга абаһан хойноо һали боли ажаллаха эрхэ бидэндэ хэншье үгөөгүй, — гэжэ түрүү комбайнер Г. Л. Ивакин хэлэнэ.

Нээрээшье тиимэ даа. Таряа хуряалгадаа орохын урда тээ болоһон механизаторнуудай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Георгий Лазаревичай 300 гектар таряа амяарлан хуряажа, 4.500 центнерһээ бага бэшэ орооһо суглуулан сохихоор уялга абанаб гээд мэдүүлхэдэнь, нүхэдынь альга ташалгаар угтаа һэн. Комбайнер мүнөө хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ ябана. 270-гаад гектар сабшаад байна. Үглөө нүгөөдэрһөө баал суглуулхаар комбайнаа тааруулхань.

Ажахын алишье полидо хүрэхэдэмнай, ажалай эршэ үдэр бүри шангадажа байна гэжэ ойлгохоор. Хонхолынхид хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, абаһан уялгаяа бодотоор бэелүүлхэ гэһэн нэгэл үг зорилготойгоор эдэ үдэрнүүдтэ тэмсэжэ байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Тариалан дээрэ. 2. Нэгэдэхи бригадын бригадир Н. М. Белоусов (зүүн гарһаа), комбайнер В. К. Антонов. 3. Колхозой түрүү комбайнернуудай нэгэн Г. Л. Ивакин.

Авторай фото.

ТОН НЯГТА ХҮН

Үглөөдэр Галина Николаевна зургаан хэшээлтэй. Дүрбэдэхи урогойнгоо һүүдэр хоёр час тухай сүлөө сагтай. Энэ сүлөө сатаа тэбшэлэн, 2-дохи һургуули ошожо, арбадахиин һурагшадта Алжир тухай хөөрэжэ үгэхэ юм һэн...

Хэшээлэн түсэбөө табижа, орой болотор һуухадань, мүнөөнь дэрэ дээрэһээ үндыһэн зэмэлэн һагад хэлээ бэ.

— Юун гэһэн орой болоо һуугшабши? Арбаад жэлэй заахадаа, сэээжэ болодоггүй хүн гүш?..

«Сээжэ болодоггүй...», — гээд эжынгээ хэлэһые аман соогоо дабтаад, Галина Николаевна бүтүү миһэд гэбэ. Олон жэлдэ хүдэлкэдөө, ямар болошоод лэ, басагаһаа бээ зобоонгүй, амархан байха һэн гэжэ эжынь һанаа юм -ааб даа. Галина Николаевна түсэбөө орхижо, ном болгодо абтан һууба.

...Багшаар хүдэлжэ ябаһан хүн юумэ хуу мэдэхэ болобо гэжэ хэзээшье хэлэхэгүй. Математика хубилгүй гэжэ тоологдодог гээ ааб даа. Һүүлэй үедэ һургуулида математика заал ямараар хубилаа гээшэб! Һургуулиһаа жэлһээ педучилищида теоретическэ математика гэжэ шэнэ предмет заагдаха болоо һэн. Ном уншахадаа программашье байхагүй.

Тэрэ предмедые Галина Николаевнада даалгаа һэн. Энэ хэшээлдэ бэлдэхын тулада ямар олон ном ираха, хэрэгтэй гээшэб! Университедүүдэй гаргаһан сутлуулбари-номуудшье иралтай болодог байгаа.

Томск хотын университедэй гаргадаг геометриин суглуулбари соо математикын эрдэмэй доктор Роман Николаевич Щербаков Г. Н. Шоповагай хүдэлмэри харагты гэһэн заабари түнхаглаһан байба. Галина Николаевна тэрэниие харажархёод, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ институдта һуража байһан үедөө Роман Николаевич Щербаковой хүтэлбэрилдэг студенческэ научна бүлгэмдэ ябадаг байһанаа һанажархиба. Тэрэ үедэ геометриин талада бэшэһэн шэнжэлгэнь хэтуулжа, багшанарай институдай гаргадаг научна зүүлой суглуулбари соо хэблэгдээ һэн. Тэрэниие уншадаг юм аа бы[illegible] Галина Николаевна [illegible]

даа. Дүрбэн үхибүүдэй эгээл ехэ эгэшэнь гээшэш гэжэ эхэнь Галида багаһаань хойшо ойлгуулдаг байгаа. Мүнөө дүүнэрынь хуу һургуулитай, гэртэй, бүлэтэйшье һаа, Галя эгэшээ эхэһээ өөрэгүй тоолодог...

Үглөөдэрынь хэшээл яһала һайнаар үнгэрөө. Энээнһээ урда һанаандань таараахаар нэгэшье дахин харюу саагүй һурагшань самбар дээрэ гуримтайгаар зуража, харуулжа байтаад, ехэл ульгам зохидоор хөөрөө. Олон үгэгүй багшань миһэржэ, толгойгоо дохёод, журналдаа «4» гэһэн сэгнэлтэ табяа. Галина Николаевнагай хэшээлдэ «дүрбые» абаха гээшэ тиимэ амар бэшэ гэжэ һурагшад мэдэхэ болонхой. Галина Николаевна мүнөөдэр ямар бэ даа, нэгэ бэлэг абаһан мэтэ, баяртайхан хубсалаад, газаашаа шамдаа.

Үндэршэг, тэгшэ сэбэр бэетэй эхэнэрэй Улаан-Үдын хоёрдохи һургуулиин 10-дахи класста орожо ерэхэдэ, һурагшад тообошьегүй. Классай хүтэлбэрилэгшэ В. М. Дуринова һурагшадтаа хандажа, ингэжэ хэлэбэ:

— Мүнөө классаймнай часда Галина Николаевна Шопова Алжир ошожо ерэһэн тухайдаа хөөрэжэ үгэхэ.

— Би энэ танай 2-дохи һургуулие дүүргэһэнби, — гэжэ Шопова хөөрөөгөө эхилбэ. — Ажалдаа ошоходоо, үдэр бүри хажуугаартнай гараашье һаа, орохо сүлөө олдодоггүй. Би Алжирта тусхай командировкоор ошожо, хоёр жэлэй туршада хүдэлөөд ерээб. Колониальна дарлалтаһаа мултарһан Африкын залуу түрэнүүдэй ажахыгаа һэргээн бодхоохо хэрэгтэ манай гүрэн али болохоор туһалдаг гэжэ мэдэнэт. Зуун гушан жэлэй туршада Франциин капиталистнар Алжирые мэдэл доро байлтахадаа, нүлөө орхёо юм бээб. Гүрэнэй эмхи зургаанууд, һургуулинууд — булта француз хэлэн дээрэ хүдэлдэг. Би түрүүшын жэлдэ колледждэ, хоёрдохи жэлдээ лицейдэ математика француз хэлэн дээрэ заагааб. Һургуулида, институдта англи хэлэ заалгаһан, француз үгэ мэдэхэгүй хүн аад, арбан һарын туршада үдэр һүнигүй тэрэ хэлые шудалха хэрэг гараһан юм. Лингофонно кабинет соо хэдэн часаар һууханаа гадна, Москвадахи Патрис Лумумбын нэрэмжэтэ университе[illegible]

математика зааха эрхэтэй болобо гэһэн үнэмшэлгэ абахадамнай, 1970 ондо Алжир эльгээгээ һэн. 1500 гаран һурагшадтай колледждэ элдэб гүрэнүүдһээ ерэһэн багшанартай хамта Совет гүрэнэй табан хүн хүдэлөөбди. Түрүүшын үдэр совет нүхэдни намайе да хуулаад, директрисэдэ абаашаба. Нүхэдни нэгэ жэл хүдэлһэн зон байгаа. Ехэ таһалга соо һууһан зуу гаран багшанар манай ороходо, ехэл һонирхоошоор хараа һэн. Энэ ямар үндэһэ яһатанай хүн гээшэ ааб гэжэ һанаа хэбэртэй. Класстаа ороходомнишье, юрэ хөөрэлдэхэдөөшье: «Та хаанаһаа ерэһэн хүмта», — гэжэ асуудаг бэлэй.

— Би Совет оронойб, — гэхэдэмни, ойлгоһон хэбэр үзүүлжэ, дохисогоолдохо. Советскэ Союзда олон ондоо үндэһэ яһатан бии гэжэ мэдэхэ болонхой. Һурагшадтаа Байгал далай тухай, Буряад республика тухайдаа хөөрэгшэ һэм. Байталнай, республикамнай Сибирьтэ байдаг юм гэхэдэшни, һурагшадаймни нюур шарайда ехэл айһанай тэмдэг үзэгдэдэг һэн. «Сибирьтэ хүнэй амиды байхаар 'юм аал» гэжэ хөөрэхэдэнь, арбадахи классай һурагшад хүхюугээ энеэлдэбэ.

Алжирай һургуулинуудта хори хүрэтэр сэгнэлтэ табидаг гуримтай. Эгээл дээдэ сэгнэлтэнь «20» юм гэжэ багша хөөрөөд, Алжирай лицейн һурагша Надья гэгшэдэ «20» гэһэн сэгнэлтэ табиһан математикын шалгалтын хүдэлмэри үхибүүдтэ харуулба.

— Бүхы араб ном, дэбтэрнүүд, буруу тээшээ ирагдадаг юм, — гээд, Мухаммед гэжэ хүбүүнэй табель, дэбтэр харуулна. Тэндэ хэшээлынь 55 минута соо үргэлжэлдэг. Багшанар лекци уншаад лэ гарадаг, семестрэй һүүлдэ шалгалта (зачет) үнгэргэдэг гэжэ хөөрэнэ.

Ород хэлэ мэдэхэ хүнүүд Алжирта олон боложо байнхай. Заримдаа арабуудай хажууда ородоор элдэб юумэ хэлсээд, аягүй байдалда орохо саг болодог һэн. Манай орондо олон хүн тэндэһээ ерэжэ һурадаг шуу. Англи, француз хэлэнэй орондоород хэлэ һургуулида үзэхэмнай гэжэ колледжын, лицейн һурагшад эрилтэ табидаг болонги ха...

Г. Н. Шопова — арадай гэгээрэлэй отличник. Сагаа миин хосоргохо гээшые мэдэдэггүй, тон нягта, журам һайнтай хүн. Педучилищида һуража, багша болохоё [illegible]

Л. БАДМАЕВА.

НҮХЭДТӨӨ ХҮНДЭТЭЙ, НЮТАГТАА АЛДАРТАЙ

1953 ондо Буряадай республикын 18-дахи буряад дунда һургуулиин (мүнөө 1-дэхи интернат һургуули) 10-дахи класс дүүргэмсээрээ, Полусуровтанай дунда басаган Мария Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай хэлэ, бэшэгэй таһагта оробо. Һурахадаа оролдосотой, тоб гэмэхэн, урагшаа һанаатай басаган амжалтатайгаар институдаа дүүргэжэ, өөртэйнь суг һураһан Матвей Орбодоевтой хуби заяагаа холбожо, хүбүүнэй нютаг — Яруунада 1958 оной зун хүрэжэ ерээ бэлэй.

Залуу айлые — шэнэ багшанарые Гундын дунда һургуулида эльгээгээ. Тэндэхи багшанар, директорынь байһан Е. Д. Цыдыпов гэгшэд тэдэниие тон халуунаар угтажа абабад.

Ород хэлэ, литература заадаг багша Мария Григорьевна Орбодоевагай ажалай намтар тэрэ үеһөө эхилээ. Үдэр жэлнүүд хойно хойноһоо һубарилдан үнгэржэ, ажалай түрүүшын алхамай бэрхэшээлнүүд дабагдажа эхилээ бэлэй.

— Тон орёо, хүшэр ажалда дүршэхэ үедэм Евгений Дориевич Цыдыпов намда аргагүй туһалһан юм, — гэжэ Мария Григорьевна хөөрэдэг.

М. Г. Орбодоева 16-дахи намарайнгаа һуралсалай шэнэ жэл Эгэтын-Адагай дунда һургуулида угтаба. Тэрэнэй нүхэр тус һургуулиин директор боложо ерэһэн юм. Мария Григорьевнагай энэ һургуулида хүдэлжэ эхилһээр баһал олохон жэл үнгэрөөдхёо.

Дүй дүршэлөөр баян, ажалдаа шударгы һургагша хэлэ заадаг багшанарай секциие хэдэн жэлдэ таһалгаряагүй хүтэлбэрилнэ. Дүй дүршэлөө хубаалдажа, залуу багшанарта һургаал заабари үгэдэг, туһаламжа үзүүлжэ байдаг.

М. Г. Орбодоевагай хэшээлнүүдые шагнаһан хүн бүхэн; һуралсал, хүжүүжүүлгэ шалгадаг инспекторнүүд, сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь, түрэлхид — булта сэдьхэлээ ханажа, багшадань һайниие хүргэдэг. Хэшээлнүүдынь ходоодоо һайнаар түсэблөөтэй, өөрынь гү, али һурагшадай гараар хэгдэһэн таблица, карточка, зураг гэхэ мэтын үзүүлбэринүүд, техническэ хэрэгсэлнүүд түгэс бэлдээтэй байха.

Мария Григорьевна һурагшадаа һургахадаа, өөһэдөө ухамайлан бодомжолжо, үзэһэн юумэеэ ойлгоһой гэжэ оролдодог. Энэнь тон үрэ ехэтэй. Энэ багшада заалгаһан һурагшад хэлэ, бэшэгэй талаар һайн бэлэдхэлтэй байһанаа яһала харуулдаг. Улаан-Үдэһөө, Эрхүүһээ, Ленинградһаа, Новосибирскһээ элдэб мэргэжэлтэй хүнүүд Мария Григорьевнада баярые хүргэн бэшэг бэшэдэг. Тэдэнэр — шабинарынь.

Зарим багшанар хэшээлдээ дунда зэргын шадалтай гү, али һайн һурагшадтай хүдэлөөд, мууса һурадаг хүүгэдые орхижорхёод, тоонштегүй байжа болодог. Харин М. Г. Орбодоева һурагша бүхэндөө онсо даабаринуудые, элдэб янзын хүдэлмэринүүдые үгэжэ, бүгэдыень нэгэ жэгдэ һургадаг, хоёрдохи жэлдэнь үлөөдэггүй юм. Ажалайнь амжалта үндэрөөр сэгнэгдэжэ, Мария Григорьевна Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн гүйсэһэнэй дурасхаалта медаляар, мүн РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй министерствэнүүдэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр олон удаа шагнагдаһан юм.

Мария Григорьевна гансал һургуулиингаа ажал намнаад, һанаа амар һуудаггүй. Тэрэ колхозой комсомол - залуушуулай политһуралсал хүтэлбэрилдэг пропагандист. Нэгэнтэ бэшэ сомоной Советэй депутадаар һунгагдажа, арадай зараса болодог. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хүн зондоо хүндэтэй, нютагтаа алдаршаһан зоной нэгэн Мария Григорьевна Орбодоева багшанарай һайндэрые ажалайнгаа үндэр амжалтаар угтажа байна.

Зураг дээрэ: М. Г. Орбодоева литературна кружогой гэшүүдэй дунда.

Ц-Х. ЖАМЬЯНОВА, багша.

НОМОЙ ТАГ

ХҮҮГЭДТЭ ШЭНЭ ЗОХЁОЛНУУД

Һүүлэй үедэ бага үетэн — үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнуудые олоор бэшэхэ тухай хөөрэлдөөн ехээр болоно.

Һаяхан Буряадай номой хэблэл республикымнай поэдүүдэй шүлэгүүдэй согсолбори «Нямняа сэсэг» гэһэн нэрэтэйгээр гаргаа һэн.

Буряад ороноймнай эдир уншагшад һаяхан шэнэ номуудые иража, шэрын үнэр үшөө табяадүй хуудаһануд дээрэ аржагар үзэгүүдые дахуулан уншажа, гоё һайхан шэмэглэлтэй дэбтэрнүүдые абаба ха юм.

Уран зохёолшо Цыремпил Доржиевай нэрые эдир уншагшаднай үнинэй мэдэхэ. Юуб гэхэдэ, хүдөө нютагта ажаһуудаг залуу энэ уран зохёолшо хүүгэдтэ зорюулжа яһала олон зохёолнуудые бэшэнхэй. Мүнөө энэ авторай «Эрэ хүн уйладаггүй» гэжэ ном магазинуудта эльгээгдэбэ. Энэ ном ехэ бэшэ. «Мэгичшэртэй хоюулан», «Багахан үхибүүн ябахадам», «Эрэ хүн уйладаггүй» гэһэн гурбан рассказһаа бүридэнэ. Уран зохёолшо Цыремпил Доржиев үхибүүдэй аяг зан, тэдэнэй һанал бодол, эрмэлзэл, хүсэлые һайн мэдэхэ байһанаа энэ ном соогоо эли тодоор харуулаа.

Гушан гурбан мүндаргата Түнхэн нютагай залуу үльгэршэ хүбүүн Владимир Халхуевай онтохонууд энэнэй урда тээшье Буряадай номой хэблэлээр тусхай согсолбори болгон гаргагдаһан юм. Мүнөө энэ залуу автор онтохонуудай шэнэ ном гаргуулба. Тэрэнь «Алтан дэбтэр» гэжэ нэрэтэй. «Агнуури», «Аргатай Ендон», «Булганда обтоһон баян тайшаа хоёр», «Барлаг хүбүүн мэхэтэй, баянай сүндүүг шүдхэртэй», «Жаабдай», «Хомхой һанаанай хосоролго», «Сэсэн гулабхаа», «Хүлеэгдээгүй уулзалга» болон бусад онтохонууд орoно.

Манай корр.

АМГАЛАН ГУРИМААР ОРШОЛГО БА АНГИИН ТЭМСЭЛ

Дэлхэй дээрэхи политическэ оршон байдал эли бодо хубилжа, нилээд зөөлэрөө. Хорин табан жэлэй турша соо үргэлжэлһэн «хүйтэн дайн» бууража, уласхоорондын шахардуу байдал һуларжа эхилээ. ФРГ-тэй Советскэ Союзай, мүн Польшын баталһан договорнууд, ГДР ФРГ хоёрой, Чехословаки ба ФРГ-гэй хоорондохи харилсаанай заһаран һайжаралга, Франци ба Америкын Холбоото Штадуудтай СССР-эй харилсаанай үндэһэ һуури болгогдоһон гол ёһонууд, ракетэһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые хизаарлаха тухай СССР США хоёрой хоорондын договор, мүн добтолхы стратегическэ зэбсэгүүдые хизаарлаха зарим хэмжээнүүд тухай сааурын хэлсээн, ядерна дай зайсуулха тухай хэлсээн, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалаар нииитэевропын зүблөөнэй нэгэдэхи шатые үнгэргэлгэ — эдэ ба бусад ябуулганууд уласхоорондын байдалай нилээд хубилан һайжаржа байһые эли тодоор гэршэлнэ.

Социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһонууд улам үргэнөөр мэдэрэгдэдэг боложо байнхай гээд социалис оронуудай Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй Крымдэхи һаяын уулзалга дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна. Социалис ба капиталис оронуудай хоорондо алиндашье ашатай туһатай экономическа холбоон үргэдхэгдэнэ: эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхээр хэмжээнүүдые харааалан бэелүүлхэдэ бүри таарамжатай арга боломжонууд олдоно.

Совет гүрэн тогтоһон түрүүшын үдэрһөө амгалан харилсаа холбоотой байха гол ёһонуудые капиталис оронуудтай гадаадын политическэ харилсаанайнгаа үндэһэ һуури болгоһон юм. Бүхы оронуудтай эбтэйгээр ажаһуухые Совет оронoй хүсэдэг байһыень В. И. Ленин бүри 1920 ондо, граждан дайнай дүүрэһэн жэлдэ онсолон тэмдэглээ һэн. Империализмын баадхаһан, үзэгдөөгүй хүндэ хүшэр, шуһа адхаралгата дайнуудай үедэ оршон байха эрхээ хоёр дахин хамгаалха баатай болоһондоо СССР зэмэтэй бэшэ.

Мүнөө сагта энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гээшэ дэлхэйн мүнөөнэй хүгжэлтэдэ утаа шухала хэрэг болонхой. Тэрээнһээ арсабал, һандарал һүйдхэлтэ дай үүдхэхэ, хэдэн зуу миллион хүниие бүхэли гүрэнүүдые үгы хэхэ гэһэн удхатай. Эрдэм болбосоролшье усадхагдажа болохол. Эгээл тиимэһээ Советскэ Союз, бусад социалис оронууд энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политика шууд сэхээр хамгаална, империалис хархис этэгээдүүдэй ээрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэргүүсэн, эрид шангаар тэмсэнэ.

КПСС-эй XXIV съездын хараалһан Эб найрамдалай программа хадаа уласхоорондын харилсаа үндэһөөрнь хубилгаха, арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэ арга болгожо, дай хэдэг ябадалые эсэслэн болюулха, дэлхэй дээрэ бүгэдэ ниитын бата бэхи эб найрамдал хангаха зорилготой юм.

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политика мүлжэгшэдэй ба мүлжүүлэгшэдэй хоорондохи, капитализм социализм хоёрой хоорондохи ангиин тэмсэлдэ һаад ушаруулхагүй гү? Тус политика юрэнхыдөө ангиин тэмсэлһээ арсаһан удхатай ябадал болохогүй гү? — гэһэн асуудалнууд табигдажа магад. Тиимэ удхатай бэшэ. Тэрээнһээ байтагай, энэ политика капитализмда улам хүсэтэйгөөр добтолходонь бүри таарамжатай оршон байдал хүдэлмэришэн ангида хангана.

Дэлхэйн социалис байгуулалтын тогтоогдон мүндэлһэн ушар бүхы оронуудай хүдэлмэришэн ангиин, национальна ба социальна сүлөөрэлгынтөө түлөө тэмсэдэг арадуудай арга боломжые нилээд үргэдхөө. Эрхэ сүлөөгэй, национальна бэеэ даанхай байдалай, социализмын түлөө тэмсэлшэдые бүхы аргаар дэмжэхэ гээшэ интернациональна нангин үялгамнай болоно гэжэ социалис оронуудай ажалшад тоолоно. Вьетнамай арадта үзүүлэгдэһэн, мүн үзүүлэгдэжэшье байһан аха дүү ёһоной угаа ехэ туһаламжа энээниие эли тодоор гэршэлнэ.

Зүгөөр капиталис гүрэнүүдтэй дай хэхые социалис оронууд хүсэнэ гэһэн удхатай оройдоошье бэшэ юм. Революциие «ондоо тээгүүр дэлгэрүүлхын» тула иимэ дай хэхэ һэмди гэдэг хүнүүдые В. И. Ленин тэнэгүүд гү, али харата этэгээгүүд гэжэ нэрлэдэг бэлэй.

Дэлхэйн революциин зорилгонууд дай хэжэ, тэрэниие түргэдхэхэ эрилтэ табинагүй. Революци түргэдхэхэ гэдэг «теори» ямар нэгэ капиталис орондо ангиин зүрилдөөнэй хурсадаха тума революцинууд улам хүгжэхэ, таарамжатай зохид оршон байдалай бии болоо һаань, бэелүүлэгдэхэ гэдэг марксизмын һургаалтай ямаршье холбоогүй.

Эгээл тиимэһээ коммунистнууд гадаадын политическэ ябуулгануудые бэелүүлхэ үедөө өөһэдын гол зорилго дүүргэхэ хүрэтэрөө элдэб аргаар таһалгаряагүй дай хэхые эрмэлзэнэ гэжэ мүнөөнэй буржуазна номнолшодой хэлэдэг баталамжанууд хуурмаг, үндэһэ баримтагүй байна бшуу. Тусхайлбал, коммунизмые буруушагшадай мэдээжэ «теоретик» Бертрам Вольф (США) тиимэ баталамжа идхан номнодог юм. Ангиин тэмсэл гэһэн ойлгомжые дайн гэдэг ойлгомжотой бүрин адлидхадаг. Теэд эдэ хоёр ойлгомжо оройдоошье адли бэшэ юм. Революционно тэмсэлэй оршон байдалые, тэрэнэй олон янзын түхэл маягые — амгалан ба амгалан бэшэ, парламент доторой ба парламентын гадуур хэгдэдэг тэмсэлые Коммунис партинууд ходоодоо хараада абадаг.

Уласхоорондын оршом соо хоёр ондоо социальна байгуулалтын хоорондо болодог ангиин тэмсэл тухай хэлэхэ болоо һаа, энхэ тайбанаар зэргэ оршохо тиимэ; тусгааршаг түхэл янзыень коммунистнууд шэлэдэг. СССР-эй 50 жэлэй ой тухай элидхэл хэхэдээ, Л. И. Брежнев ингэжэ хэлээ һэн: «Хоёр ондоо — капиталис ба социалис — байгуулалтын хоорондохи ангиин тэмсэл экономикын, политикын талаар, мүн суртал бодолойшье талаар үргэлжэлхэ байха гэжэ КПСС тоолодог байгаа, тоолоһооршье. Ондоо байха аргаһьгүй. Юундэб гэхэдэ, социализм капитализм хоёрой суртал бодол ба ангиин үг зорилгонууд тад ондоо, эбсэшэгүй юм. Зүгөөр дайнай аюулда, һүрэтэй хэсүү арсалдаа тулалдаанууда, элдэб зэбсэгүүдые хиналтагүй, яаралтайгаар түхеэрэлгэдэ хүргэхөөр бэшэ шэглэлтэй энэ зайлашагүй, түүхэтэ тэмсэл ябуулха гэжэ оролдохо байнабди. Энэмнай бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хэрэгтэ, бүхы арадуудай ба бүхы гүрэнүүдэй эрмэлзэлгэнүүдтэ тон ехэ ашатай туһатай байха».

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудай батажалга тус тус оронуудта, мүн уласхоорондын оршом соо болодог ангиин тэмсэлые болюулхагүй, болюулжа шадахашьегүй. Иимэ тэмсэл хүнүүдэй өөһэдынь һанаагаар бэшэ, харин капиталис обществын хүгжэлтын бодото оршон байдалһаа эшэ үндэһэтэй. Капитализмын гурим ёһонуудһаа уламжалан, мүлжэгшэд ба мүлжүүлэгшэдэй хоорондо ангиин эбсэшэгүй зүрилдөөн болодог. Тиихэтэеэ хамта, капитализм хадаа бүри хүгжэнги, олониитын таарамжатай байгуулалтада дамжан орохо тодорхой арга нүхэсэл бии болгоно. Ленинэй үгэнүүдээр хэлэбэл, социализм «...олониитын ажабайдалай бүхы хэрэгүүд доторһоо шууд урган мүндэлдэг, тэрэнэй хэлхынүүд хаа хаанагүй дары гаража эхилдэг...»

Капитализмһаа социализмда дамжан оролгын зайлашагүй байһые ажалшад улам бүри үргэн олоороо мэдэрдэг болоо. Обществые социальна талаарнь шэнэдхэн хубилгахын түлөө тэмсэлшэдэй зэргэ таһалгаряагүй ургана. Мүлжэгшэ ангинууд өөһэдынгөө зонхилолгые хэтэдэнь үлөөхэ гэжэ эрмэлзэдэг байна. Тиимэһээ ангиин тэмсэл заатагүй болодог. Тэрэнэй эли тодо үзэгдэлнүүдэй нэгэниинь гэбэл, хэлэн арбаад миллион ажалшадай хабаадалгатай ехэ бүһалгаанууд капиталис оронуудта болоно.

Коммунистнууд имагтал научна, бүхы ажалшадай ашатуһые харадаг суртал бодолоо шууд хамгаална. Эндэ ямаршье эбсэлгэ байха ёһогүй. Гэбэшье тайлбарилха ба үнэмшүүлэн этигүүлхэ аргаар хэгдэдэг, соёл surtалай тэмсэл социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй эб эетэйгээр зэргэ оршон байлгада һаад хэхэ ёһогүй.

Степан ТИТАРЕНКО, түүхын эрдэмэй доктор.

(АПН).

Улаан-Үдын оёдолой фабрикын тэмдэгтэй самса; үмдэн, телогрейкэ, плати гэхэ мэтэ хубсаһан республикымнай магазинуудта элбэгээр худалдагдадаг. Энэ фабрикын коллектив оёһон хубсаһанайнгаа шанар һайжаруулха талаар ехэ оролдолго гаргадаг юм. Цехэй оёдолшон, коммунис ажалай ударник Екатерина Ивановна Потёмкина фабрикын урагшата ажалда ехэ хубитаяа оруулдаг. Нүхэр Потёмкина халаан бүрнингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. И. Потёмкина ажалдаа.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ВЕТЕРАНУУДТА — ШАГНАЛНУУД

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 50 жэлэй ой» гэһэн медальнууд, «Фашис Германиие илаһаар 25 жэлэй ой» гэһэн тэмдэгүүд барюулагдаба.

Дайнай ветеранууд Д. О. Самбялов, Д. Иванов, Н. С. Хайтагаев, Х. Р. Мункoнов, малшан Л. С. Добшинов, луговод А. Д. Патархеев, хонишон П. Б. Быков болон бусад шагналда хүртэгшэдэй дунда бии. Дайн байлдаан соогуур тэдэнэрэй баатаршалгые мартангүй үндэрөөр сэгнэһэндэнь түрэл Коммунис партида болон Совет правительстводоо шагнал абагшад халуун баяр хүргэбэд.

В. ГАЛСАНОВ.

Ахын аймаг. «Улаан Аха» колхоз.

СОВЕТ ОРОНОЙ ГАЗ ФРГ ХУДАР ЭЛЬГЭЭГДЭНЭ

«СССР—ФРГ» гэжэ газопровод октябриин 1-дэ ашаглалгада оробо. Манай орон дотор абтаһан түрүүшын хэдэн миллион кубометр байгаалиин газ Германиин Федеративна Республикада эльгээгдэбэ. Энэ һониин тухайда СССР-эй газай промышленностиин министр С. А. Оруджев ингэжэ хөөрөө.

— Советскэ Союзһаа ПНР, ЧССР болон ГДР-тэ байгаалиин газ эльгээгдэдэг юм. 1978 онһоо манай газ мүн Австри худар ябуулагдаха «Сэнхир түлишые» хилын саанахи бусадшье оронуудта худалдаха тухай правительственна хэлсээнүүд баталагданхай.

«СССР—ФРГ» гэһэн уласхоорондын газопроводые ашаглалгада оруулһан ушар хоёр ороной экономическа байдалдахи ехэ ябуулга болоно. Шухала удха шанартай сагта иимэ асуудал шиидхэгдээ. Шахардуу байдал һуларуулха, арадуудай хоорондын эб найрамдал, хани барисаа, харилсаа холбоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулжа КПСС-эй, Совет гүрэнэй хараалһан политика эли бодо амжалтануудые туйлаба.

Совет байгаалиин газые ФРГ-дэ худалдаха тухай хэлсээн хоёр талада ашаг туһатай харилсаа холбооной нэгэ гэршэ жэшээ болоно.

Мүнөө жэл ФРГ-дэ 50 миллион кубометр газ эльгээгдэхэ. Саашадаа бүри ехээр ябуулагдаха гэбэл, 1980 онһоо долоон миллиард хүрэтэр «сэнхир түлишэ» СССР-һээ газопроводоор ФРГ-дэ дамжуулагдаха юм. Баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор, 20 жэлэй турша соо 120 миллиард шахуу кубическа метр газ ФРГ абаха байна.

Баруун Германиин «Ругаз АГ» гэдэг акционерна бүлгэм бүдүүн соргонуудые, газай промышленностиин хүгжэлтэдэ шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые ФРГ—һээ худалдан абаха мүнгэ газай түлөөһэнэй тоосоондо оруулжа, зээлээр үгэбэ.

«СССР—ФРГ» гэжэ газопровод ЧССР-эй газар дээгүүр гарана. Энэ магистралиин саг болзор соогоо ашаглалгада оролгодо аха дүү ороной ажалшадай зорюулһан хубитые эндэ онсолон тэмдэглэхэ шухала. Тэдэнэр мянга гаран километр трасса түргэн болзор соо, һайн шанартайгаар табиһан, долоон компрессорнэ станци бариһан байна. Энээнэйнь түлөө чехословак нүхэдтөө үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэбди.

Энэ газопровод ФРГ-гэй хилые Баваридахи Вайдхауз гэжэ нютаг соогуур дамжан гарана. Совет газ эндэ газай хэмжээ тодорхойлхо станцяар «Ругаз АГ» бүлгэмдэ тушаагдаха юм.

«Сэнхир түлишэ» ФРГ-дэ худалдаха тухай хэлсээн хоёр ороной хоорондын худалдаа наймаанай, экономическа болон научно-техническэ харилсаа холбооной һайжарха, бэхижэхэ хэрэгтэ нүлөөлхэнь лабтай.

СССР-ЭЙ НАУКАНУУДАЙ АКАДЕМИИН СИБИРИИН ТАҺАГАЙ ТЕПЛОФИЗИКЫН ИНСТИТУДТА ТУРШАЛГЫН ГАЗОДИНАМИЧЕСКА КОМПЛЕКС БИИ БОЛГОГДОБО. ЭНЭ КОМПЛЕКСДО ХЭГДЭХЭ ТУРШАЛГАНУУД ВАКУУМНА ТЕХНОЛОГИИН БА КОСМИЧЕСКА ТЕХНИКЫН ХҮГЖЭЛТЭДЭ ХЭРЭГТЭЙ БОЛОХО БАЙНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ТЕПЛОФИЗИКЫН ИНСТИТУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ АНАТОЛИЙ ВОСТРИКОВ ТУРШАЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ҮЕДЭ.

АПН-эй фото

СУУТАНАЙ НЭГЭН

ФОТОРЕПОРТАЖ

Улаан-Үдын Октябрьска районой 20-дохи һургуули һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэдэг байһаараа үнинэй суурхадаг болонхой. Тус һургуули 1936 ондо нээгдэһэн юм. Тэрэ сагһаа хойшо олон мянган үхибүүн һургуулиин богоһо алхажа ороод, эндэ ажабайдалай путёвко абажа гараһан юм. 20-дохи һургуули анхан дүүргэһэн Л. Мададаева, Н. Хахалова гэгшэд врач, Н. Гребенщикова научна хүдэлмэрилэгшэ, Л. Энно багша болонхой, бэрхэ мэргэжэлтэдэй тоодо ороһон арадай ажахын, соёл гэгээрэлэй элдэб һалбарида һайнаар хүдэлжэ ябагшадай нэрые тоолоо һаа, олон даа.

1972—1973 онуудай һуралсалай жэлдэ табан хүн— Антакшинова Мария, Башкеев Леонид, Шеломенцева Татьяна, Булнаева Наталья, Клементьева Вера гэгшэд алтан медальтайгаар һургуулияа дүүргэжэ гараа.

Мүнөө энэ һургуулида 1350 һурагшадта 51 багша ном заана, тэдээнии коммунис ёһоор хүмүүжүүлнэ. Багшанарай дунда нэрэтэй солотой болоһон нүхэд олон. Һургуулиин директор **П. Н. Прозорова,** физика заадаг **И. И. Булнаева** гэгшэд РСФСР-эй һургуулиин габьяата багшанар юм. Эхин класста заадаг **Е. И. Дружинина А. Д. Важенина** Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багшын нэрэ зэргэтэй, дуунай багша **В. В. Шалыгин**—Буряадай АССР-эй габьяата артист.

Эхин классай багша «Арадай гэгээрэлэй отличник» **Александра Павловна Симонова** 25 жэлэй саана педучилищи дүүргээд, Воронежско областьһоо манай республикада ерээ һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо энэ һургуулида ото хүдэлжэ ябана. Мүнөө 1-дэхи «В» класста заана. Тэрэ класс соонь дүшэн һурагша (зурагууд дээрэ харагты).

Хүдэлмэридөө ханалгатай бэрхэ багшанар олон. Жэшээнь, 1965 ондо Эрхүүдэ хари хэлэнэй институт дүүргээд ерэһэн **Альбина Урмановна Ононова** англи хэлэ заана.

20-дохи һургуулиин һурагшадай уран һайханай бүлгэм район доторoo 1-дэхи һуури эзэлээ. Һургуулиин эдир туристнар город соогоо түрүүлһэн алдартай.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ҺУРГУУЛИИН МУЗЕЙ

1970 ондо һэн ха. Захааминай аймагай бүхы һургуулинуудай директорнууд, хүмүүжүүлэгшэд эндэхи Далахайн совхозой хоёрдохи отделениин оршодог Дабаата нютагта бултадаа ерэһэн байгаа. Тэдэнэй гол зорилгонь — эндэхи эхин һургуулиин багшанарай — Маргарита Галдановнагай, Сэндэмэ Цыреновнагай үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн хизаар ороноо шэнжэлгын музейхэнтэй танилсаха ёһотой һэн. Энэ семинар-зүблөөе аймсовэдэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһаг эмхидхэжэ, тэрээндэ хабаадагшад музейн экспонадуудые һонирхон хараһан. һургуулиин директор М. Г. Намсараевагай хөөрөөе анхаралтайгаар шагнаһан юм.

...Эхин һургуулиин һурагшадые түрэл хизаартаа, Эхэ орондоо дуратайгаар яажа хүмүүжүүлхэб гэһэн бодолдо энэ һургуулиин багшанар нэгэнтэ бэшэ абтадаг байба. Хоюулаа зүбшэһэнэйнгөө һүүлээр багахан музей эмхидхэхэ гэжэ шиидэһэн юм. Тиигэжэ 1968 ондо һанал бодолоо хүсэлдүүлжэ эхилээ бэлэй.

Энэ музейхэнэй анха түрүүн эмхидхэгдэхэдэ, «Бидэнэй ажаһуудаг хизаар», «Нютагаймнай байгаалиин баялиг» гэһэн стендүүд түхеэрэгдээ һэн. Түрүүшын стендэдэ Дабаата нютагай сагай уларил, газарай хурьһэн, гол горходой, хада уулануудай, хүдөө нютагуудай нэрэнүүд тухай тобшохоноор хөөрэгдэһэн байгаа. Хоёрдохинь — энэ нютагта ургадаг модод, ногоонууд, ан гүрөөл тухай тодорхойгоор хэлэгдэнэ. Эдэ стендүүдые эмхидхэхэ хэрэгтэ нютагай хүнүүд, илангаяа ангуушад багшанарта ехэ туһа хүргэһэн юм.

Анха түрүүшынхеэ һургуулида ерэһэн долоотойхон хүбүүд, басагадые һургуулитайгаа, тэрэнэй досоохи, газаахитай танилсуулдаг. Удаань һургуулиин музейдэ табигдаһан экспонадуудтай һайнаар танилсуулжа, түрэл нютагайнгаа газар дайда, байгаалиин баялиг тухай багшанар үхибүүдтэ тодорхойгоор хөөрэдэг заншалтай. Тиигэхэдэ һургуулиин дэргэдэхи багахан участогта таригдадаг хүдөө ажахын ургамалнуудтай нэгэдэхиин үхибүүдые танилсуулдаг. Эдэ бүгэдын һүүлээр музей соо, һургуулиин участогта үзэһэн хараһан зүйлнүүд тушаа үхибүүдтэй нэгэнтэ бэшэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байна. Музейдэ табигдаһан шэнэ экспонадууд тушаа гурбадахи классай һурагшад багахан сочинени бэшэдэг заншалтай.

Дабаатын эхин һургуулиин хизаар ороноо шэнжэлгын музейн экспонадууд жэл бүри һэльбэгдэн шэнэлэгдэжэ, мүн шэнэ экспонадууд табигдажа байдаг. Музейн хоёр стенд тухай дээрэ тобшохоноор хэлэгдээ һэн. «Манай Далахайн совхоз», «Хүгжэмэй национальна инструментнүүд», «Гэр байрын хэрэгсэлнүүд», «Эмдомто ургамалнууд», «Манай һургуули дүүргэгшэд» гэхэ мэтын стендүүд энэ музейдэ эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ ямар экспонадуудай табигдаһан тухай стендүүдэй нэрэнүүд тодоор хэлэнэ.

«Манай Далахайн совхоз» гэһэн стенд тухайнь тобшохоноор хөөрэмөөр ха. Эндэнь ажахын үйлэдбэриин гол шэглэл — мяхалиг үүлтэрэй мал үсхэбэрилгэ тухай, тэрэнэй мүнөөнэй байдал, саашанхи хүгжэлтын зам тухай хэлэгдэнэ. Энэ совхозой машина, техникээр хэр зэргэ хангагдаһан тухай баһал бэшэгдэнхэй. Тус стендтэй һурагшад танилсаад байхадаа, түрэл совхозойнгоо түүхэтэй һайнаар танидсана бшуу. Тэрэнь һурагшадые хүдөө ажахын үйлэдбэридэ дурлангяар хүмүүжүүлхэдэнь туһатай болоно.

— Түрэл хизаарайнгаа түүхэтэй, байгаалиинь баялигтай, абга, эсэгэнэгэйнгээ эртэ урдын ажабайдал ба хэжэ байһан ажалтай, гэр байрынь хэрэгсэлтэй, түрэл совхозойнгоо түүхэтэй һурагшадые багаһаань эхилжэ танилсуулха хэрэг тон ехэ удха шанартай гэжэ тоолонобди. Энэ асуудал үхибүүдые түрэл хизаартаа, Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һайн нүлөөтэй байна. Музейгээ бүри үргэдхэжэ, һонин болгохо зорилготойбди, — гээд һургуулиин директор Маргарита Галдановна Намсараева хөөрэнэ.

Б. ВАНЧИКОВ.

Захааамин.

ЮРИЙ КАЛАШНИКОВ ШАЛГАРБА

футбол

Октябриин 4-нэй үдэр манай «Сэлэнгэ» Хабаровскын СКА командатай өөрынгөө стадион дээрэ уулзаба. Командануud турнирнa таблицада адли бэшэ һуурида ябана: «Сэлэнгэ» гурбадахи, айлшад аяар 11-дэхидэ. Гэбэшье СКА ямаршье муу байдалтай һаа, һайнаар наадажа шадаха команда юм. Тиимэһээ манай футболистнууд бэедээ найдаад, энэ уулзалгада хайша хэрэгээр хандахагүй, хурюусалгын ехэ байһые ойлгожо наадаха байһаниинь эли.

Үдэшын 6 час 30 минута болоходо энэ һонирхолтой наадан манай командын шанга добтолгонуудаар эхилээ. Жэшээнь, наадаһай 3 дахи минутын ябажа байхада манай полузащитник Владимир Максимов бүри дүтэхэнһөө айлшадай ворота руу бүмбэгэеэ сохижорхиходоо халта хажуулдуулһан байна. Үни болонгүй «Сэлэнгын» капитан Юрий Калашников оруулхаар бүмбэгэ воротагай дээхэнүүр сохижорхиходонь, стадиондо суглараггшад нэгэ хүн мэтээр һанаа алдаа һэн. Иимэ шахардуу байдал айлшадай ялын талмай багта оло дахин тохёолдоһон байха юм.

Гэбэшье нааданай түрүүшын хахадта манай футболистнууд тиимэшье ехээр булюу байгаагүй. Айлшад харюугай добтолгонуудые яһаланшье шангаар хэжэ, манай вратарь Вадим Титов өөрынгөө шадабари харуулха баатай болоо. Түрүүшын тайм соо «Сэлэнгэ» долоо дахин углуугай бүмбэгэ сохёо. Айлшадай вратарь габшагай бэрхээр энэ үедэ харуулжа, футболдо дуратайшуулай һайшаалда хүртөө.

Нааданай түрүүшын хахадта манай командын добтолгонууд даншье һаа түдэгэсэнги, яруу байжа. СКА-гай хамгаалагшад, вратарь бүмбэгэ табяагүй.

Нааданай хоёрдохи хахад тон һонирхолтой байгаа. «Сэлэнгын» футболистнуудай забда залигүй добтолходонь, СКА-гай хамгаалагшад алдуу гаргадаг боложо, манай футболистнууд бүри һайнаар наадажа эхилээ. Гэбэшье 65-дахи минутын ябажа байхада айлшад һүреэтэй нэгэ добтолго эмхидхэжэ, углуугай бүмбэгэ сохихо болоо һэн. Тэрэнһээ хойшо мүртэй добтолго эмхидхэжэ шадаагүй, зарим ушарта даншье һаа хэрзэгыгээр наадаһан байна. Нааданай судья Юрий Кочубеев СКА-гай полузащитник Вячеслав Вильдяевта шара үнгэтэй карточка харуулха баатай болоо.

Нааданай 61-дэхи минутын ябажа байхада, манай командын баруун хажуугай добтологшо Валерий Михновой зэрэжэ ерэһэн хамгаалагшадые ойроо хүргэнгүй, ялын талмай руу орохотойнь тэндэ айлшадай нэгэн дэгээ табин унагаажархёо. Судья 11 метрһээ ялын бүмбэгэ сохихо гээд захирхадань, стадионшье хүүешоо һэн. Ялын бүмбэгэ Юрий Калашников шадамараар сохижо, манай футболистнууд 1:0 гэһэн тоотойгоор шүүжэ эхилбэ.

Нааданай 79-дэхи минутада Анатолий Михнов, тэрэнние харууһалжа ябаһан хамгаалагшые мэхэлээд, талмайн зүүн захаар урагшаа һуга гаража, бүмбэгэеэ айлшадай вратариин талмай худар сохижорхиходонь, СКА-гай хамгаалагшад болон вратарь бэе бэедээ найдаад, бултадаа миин зогсожо үгэбэл даа. Эндэ дары хүрэжэ ерэһэн Юрий Калашников һанаа амарханаар, онобшотой зохидоор сохижо, нааданай тоо 2:0 болобо.

Нааданай дүүрэтэр манай футболистнүүд нэтэрүүгээр добтолбошье алдуу хэһэн, буруу сохиһон ушарһаа тоо нэмээжэ шадаагүй.

Ю. Калашников, А. Михнов, В. Михнов, А. Кизеев болон Ю. Чикачёв гэгшэдэй шуран солбоноор, урма зоригтойгоор наадаһанние тэмдэг... Ю. Калашников хоёр... гэ сохижо оруулхаһа... командынгаа зоримго... толго эмхидхэхэ хэр... битаяа ехээр оруула...

Айлшадай дунда... Скрыльников, А. ... А. Тимофеев гэгшэд... наар наадаһые тэм... мээр.

Иигэжэ «Сэлэнгэ» ... дамнай дүн хамта 30... той болобо. Манай ко... ямар һуури эзэлхэ ба... Сибирь болон Алас... зүгэй стадионууд дэ... гэргэгдэһэн наада... дүнгүүдэй ерэхэдэ ... бди. Харин даб дээр... лэнгэ» нэгэдэхи һ... гараад байна.

Командануудай ... 28-дахи уузалганууд ... риин 8-да үнгэргэгд... үдэр «Сэлэнгэмнай» ... павловск-Камчатскии... лкан» командатай өөр... стадион дээрэ уулзал...

Манай ...

БАЯН ХЭШЭГ

Бүтэмэ халууншье, хуратай бороотойшье намжар саг һэн. Хажуур, тармуурнуудаа үргэлһэн хүнүүд сабшалан тээшээ яаранад. Иимэ нэгэ үглөөгүүр боро мори унаһан хүн тайга руу хатаргаба. «Сүлөөгүй сагта ойложо ябаха ямар тэниглэн юм» гэжэ һанаһан хүнүүд үлүү үзэнгөөр гэхэ гү:

— Георгий Васильевич, хайшалхатнаб, жэмэс түүхэеэ гү?—гэжэ нэгэл ондоогоор асуунад.

Моритой хүмнай шог ёгтыешье хэрэгшээнгүйгөөр:

— Иимэл ажалтай хүм даа. — гэжэ харюусана.

Георгий Васильевич Попов ан олзоборилдог ажахын ангуушан, үбэлэйхи шэнгеэрээл баһа мүнөө тайга руу нэрээшье, ажалдаа ошожо ябана ха юм. Тэрэ булга, хэрмэндэ бэшэ, харин үхэр нюдэ түүхэеэ. Борто гэжэ бар тайгада гараба гээшэ.

Мүнөө жэлдэ Түнхэндэ жэмэсэй ургаса һайн. Үхэрэй нюдэн эгээл виноградай һөөгтэл, барсайжа урганхай. Эдеэгээ даажа ядаһан, шэлбэ намаань доошоо газарта хүрэтэр һанжашанхай.

— Харыш, Володя, иигээд шобтороод аба,—гэжэ Георгий Васильевич студент хүбүүндээ заажа байгаад, урмашан түүнэ.

Эсэгэ хүбүүн хоёр тайгын баялигые миин хосороохо хүнүүд бэшэ. Һара шахуу тэдэнэр үхэр нюдэтэй һөөгүүд сооһоо гарангүй, борооһо, бороошье тоонгүй, хүдэлбэд. Хэдэн хоног түүһэнээ боро мориндоо ашажа, тушааха газартаа хүргөөд лэ байбад. Һүүлэй һүүлдэ асархадаа, 800 килограмм тушааһанай квитанци Г. В. Попов хармааналжа, өөрөөшье гайхаба.

—Ехэл шударгуу хүдэлбэт даа. Түсэбөө аяар дүрбэ дахин үлүүлбэт, — гэжэ Туранай коопзверопромхозой участогай бэлэдхэлшэ Матвей Шагдуров магтаа һэн.

Жэмэс нэгэшье дахин түүжэ үзэһэн хүн энээниие сэгнэжэ шадаха даа. Нэгэ хүн үдэртөө хэдышье оролдоо һаа Поповтондол адли ехые түүхэ гайтай байха. Жэмэсэй ургасын эдеэшэхэ үеэр гансашье ангуушад ой тээшэ тэгүүлээ бэшэ, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, үхибүүд гэртээ һуухаяа болёод байгаа. Һаһатай боложо, 64-дэхи намараа эхилһэн Зинаида Александровна Бояновагай арадаа хүндэшэг юумэ үргэлөөд, ойһоо ерэхыень хүршэнэрынь үдэшэ бүхэндэ харадаг болобо. Мүнөө тэрэ 120 килограмм жэмэс тушаагаад байна. Залуу эхэнэрнүүд Прасковья Пежемская, Сэрэн Манзарова гэгшэд һархяаг, жэмэс түүжэ тушаагаа. Жэшээлхэдэ, Галина Пежемская гансаараа 100 килограмм дабаһан һархяаг тушааба.

Байгаалиин үнэтэ баялиг иигэжэ гүрэнэй амбаарта ороно. 2 тонно жэмэс, тэрэ тоодо 1 тонно 200 килограмм үхэр нюдэн, 800 килограмм алирһан Матвей Шагдуровай дансада мүнөө бэшэгдэбэ. Түнхэнэй коопзверопромхозой бүхы ангуушад, леснигүүд тус тустаа мүнөө сүлөө хүнүүдые бүридхэжэ бригаданууд болоод тайга соо һамар сохижо байна. Жэшээнь, Туранай лесничествын хуушанай лесник Гомбо Самарнинов 6 хүнһөө бүридэһэн бригадатаяа Мойһотын шэлэдэ һамар сохёод, тушааха газартаа зөөжэ байна.

Л. ТАПХАЕВ,

Түнхэнэй аймаг.

ПРАВДА БУРЯТ...

Нэгэдэхи нюурта: РС... эй Министрнүүдэй Со... «Мүнөөдэр — багш... һайндэрэй» — суглу... Буряадай АССР-эй В... но Соведэй Презид... Указууд. «Аха дүү ... дай бүлэ соо» — ... ССР-тэ Арадуудай хан... рисаанай орден барю... тухай материал.

Хоёрдохи нюурта: ... шалгаһаа юундэ арсаа... К. Бабушкин. Г. Кл... гэгшэдэй статья. ТА... ба АПН-эй материал...

Гурбадахи нюурта: ... шанарай һайндэртэ ... лагдаһан тусхай хуу...

Дүрбэдэхи нюурта: ... ра ба шог. Шүлэгүүд... бол. Хилын саанаһаа.

ХИЛЫН СААНАҺАА

радио • телефон • телеграф

ГАВАНА

Эрэлхэг зоригто уһан сэрэгшэдтэ—шагнал

ТАСС

Сентябриин 11-дэ уласхоорондын уһан дээрэ Чилиин хархис буһалгаашадай сэрэгэй корабльнууд болон самолёдуудай добтолгодо ороһон Кубын худалдаа наймаанай «Плайя Ларга» гэжэ судныһ экипажай гэшүүдтэ Кубын республикын дээдэ шагнал — «Плайя-Хирон» гэжэ орден, «Хоридохи ой» гэжэ дурасхаалта медаль барюултада зорюулагдаһан баяр ёһолол болоо.

Кубын компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, революционно правительствын премьер-министр Ф. Кастро, республикын президент О. Дортикос, Кубын компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь, премьер-министрэй нэгэдэхи орлогшо Р. Кастро эрэлхэг зоригтой уһан сэрэгшэдтэ шагналнуудые барюулһан байна.

БУДАПЕШТ

ВНР-эй гүрэнэй суглаанай сесси

ТАСС

Венгриин Арадай Республикын гүрэнэй суглаанай сесси үнгэрһэн четвергдэ ажалаа дүүргэбэ. Депутадууд ВНР-эй президиумэй тоосоо шагнажа, Министрнүүдэй Соведэй гэшүүд ба гүрэнэй секретарьнуудай эрхэ ба түлөөлэлгэ тухай, министерство болон тоо мэдээнэй гурим тухай хуулиин проектнүүдые зүбшэн баталаа.

БОГОТА

Чилиин коммунистнуудай мэдүүлгэ

ТАСС

Мүнөө нюуса байдалда ороод байһан Чилиин Коммунис партиин түлөөлэгшэдэй мэдүүлгые Колумбиин «Воспролетариа» гэжэ газетэ тунхаглаба.

Тэрээн доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ: Чилидэ «тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ нэгэдэмэл эмхи тогтоон байгуулагдажа байна. Орон дотор фашизмын зонхилхо ябадалые Чилиин ажалшад тохёолдуулхагүй ёһогүй. Юундэб тэхэдэ, тиимэ байдал тохёолдуулбал, бүхы Латинн Америкэдэ фашизмын зээрхэн зонхилхо аюул ушаржа магад. Арад зон мүнөөдөө сухаряад байна, гэбэшье таарамжатай сагта шиидхэхы сохилто хэхээр бэлдэнэ...Арад түмэн—бэеэ зэһэн бэлдыт!

ДЕЛИ

ХҮНДЭТЭЙГӨӨР ХҮЛЕЭНЭБДИ

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Индидэ ерэлгэ Советскэ Союзай ба Индиин хоорондохи хани барисаанай, харилсаа холбооной түүхэдэхи шэнэ шата болохо гэжэ Индиин Компартиин национальна соведэй гэшүүн С. Кумаран ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. Энэмнай политическэ түйлай ехэ удха шанартай хэрэг болоно. Эб найрамдалай түлөө элитэ ехэ тэмсэлшэ Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ерэхээ байһан ушарые Индиин бүхы коммунистнууд, бүхы демократууд, бүхы энэдхэг арад ехэтэ һайшаана, хүндэтэ совет айлшанаа угтаха бэлэдхэл эдэбхитэйгээр хэжэ байна.

Хани ёһоной хөөрэлдөөнүүд «совет-индиин хани харилсаае саашадань хүгжөөлгын үргэн зам нээхэ, СССР-эй ба Индиин хоорондохи эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорые шэнэ шатада гаргаха байха. Энэ договор Индиин, Советскэ Союзай арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанай бата найдамтай үндэһэ һуури болоно» гэжэ С. Кумаран тэмдэглээ.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума манай оронуудай арадуудай, Ази ба бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай аша туһада инди-совет хани барисаанай улам ехээр хүгжэжэ байһандань баяртайбди гэжэ С. Кумаран хэлэбэ.

Хани ёһоной, албанай хэрэгээр Энэдхэг орондо морилыт, Леонид Ильич Брежнев!

БЕЛГРАД

СКЮ-гай ЗОРИЛГОНУУД ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭНЭ

ТАСС

Октябриин 25-да болохоор зарлагдаһан СКЮ-гай президиумэй пленумдэ бэлдэлгэ болгон, СКЮ-гай президиумэй гүйсэдхэхэ бюро үргэдхэгдэмэл заседани дээрэ И. Броз Титын ба СКЮ-гай президиумэй гүйсэдхэхэ бюрогой бэшэг соо заагдаһан зорилгонуудые дүүргэхэ талаар коммунистнуудай союзай ажал ябуулга, орон доторхи политическэ байдал зүбшэн хэлсэбэ. Танюг агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, заседани дээрэ экономическа, социальна ба бусад шухала асуудалнуудые саашадань шиидхэхэ зорилгонууд, СКЮ-гай X съездэдэ табигдаха хараа шэглэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгын ябаса хаража үзэгдэһэн ба СКЮ-гай X съездэ, мүн коммунистнуудай союзай республиканска съезднүүдтэ бэлдэхэ талаар эмхидхэлэй, кадрнуудай ба бусад хэмжээнүүдээр хэлсээн түйлагдаһан байна.

БРЮССЕЛЬ

Совет автомобильнууд Бельгидэ

ТАСС

«Автоэкспорт» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй нүүдэл выставкэ Брюссель хото шадар нээгдэбэ. Эндэ ерэгшэд совет автомобилиин промышленностиин элдэб янзын продукцитай: мопедүүдтэй, мотоциклнуудтай, хүнгэн ба ашаанай машинануудтай, автобусуудтай танилсаха байна. Тус выставкэ «Скальдия—Волга» гэжэ совет — бельгиин бүлгэмэй байшангай дэргэдэхи талмай дээрэ нээгдэнхэй.

Нүүдэл выставкэ Скандинавиин оронуудта, мүн ФРГ-дэ, Голландида нээгдэһэн байгаа.

Советскэ Союз мүнөө автомобильнууд ба эдэнэй запас частьнуудые дэлхэйн 75 орондо эльгээдэг юм. «Автоэкспорт» гадаадын 200 фирмэтэй, худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй хэлсээ баталанхай.

ПАРИЖ

Францийн правительствын ябуулга

ТАСС

Хүнүүдэй «национальность хараада абангүйгөөр», Чилидэ байгшадай ами наһые абарха зорилгоор Францийн правительствын «Сантьягын засагаархидай үмэнэ ябуулга хэһэн» тухай Францийн президент Ж. Помпиду Министрнүүдэй Соведэй заседани дээрэ мэдүүлбэ. Мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, Чилидэ байһан француз эрхэтэдые аршалан хамгаалха зорилготойгоор абтаһан хэмжээнтэй нэгэн доро энэ ябуулга хэгдэһэн байна.

ПАРИЖ

Түмэр замшад буһалгаална

ТАСС

Оронной баруун ба зүүнурда замууд дээрэ Франциин түмэр замшад буһалгаа эхилбэ. Түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй 80 процентыень нэгэдүүлэн, ВКТ-дэ, ФКДТ-дэ ородог замшадай федерацинууд энэ долоон хоногой турша соо буһалгаа үнгэргэхэ гэһэн уряа гаргаа. Ажаллаха арга боломжыень һайжаруулха, салин хүлһыень дээшэлүүлхэ асуудалнуудаар үрэ ехэтэй хөөрэлдөө хэхэ эрилтэ түмэр замшад Франциин түмэр замай национальна бүлгэмэй дирекциин үмэнэ табиба.

БОНН

Ашатай туһатай үрэ дүн

ТАСС

Бундестагта оролсодог СДПГ-гэй бүлэглэлэй түрүүлэгшэ Г. Венер Советскэ Союз ошожо ерэһэн ФРГ-гэй парламентска делегациин үрэ дүнгые ашатай туһатай гэжэ сэгнэлтэ үгөө. Хоёр оронoй парламентнуудай хоорондо харилсаа холбоо тогтоолгодо һайн нүлөө үзүүлээ гэжэ «Эсслингер Цайтунг», «Аугсбургер Нахрихтен» газетэнүүдтэ толилогдоһон статьянууд соогоо тэрэ мэдүүлһэн байна. СССР ба ФРГ хоёрой хоорондо харилсаа холбоо бэхижүүлхэ зорилготойгоор хэгдэжэ байһан хэмжээнүүд, тусхайлан хэлэбэл, «Алишье таладаа ашатай туһатай экономическа харилсаануудые» бэхижүүлгэ шухала удха шанартай гэжэ делегациин бүридэлдэ оролсоһон Г. Венер мэдүүлнэ.

ЖЕНЕВЭ

Зүбшэлгын комитедэй заседани

ТАСС

Зүбшэлгын комитедэй дүрбэн үдэр соо үргэлжэлһэн заседани дүүрэбэ. Европодо аюулгүй байдал ба харилсаа холбооной талаар зарлагдаһан зүблөөнэй байгша оной ноябриин 16 болотор хоёрдохи шатын хүдэлмэрилхы органуудай саашанхи ажал ябуулгын график тодорхойлогдобо. Абтаһан шиидхэбэриин ёһоор хүдэлмэрилхы элдэб органуудай 38 заседани недели бүхэндэ үнгэргэгдэхэ болоно.

ЛОНДОН

АНГЛИИН АЖАЛШАДАЙ ЭРИЛТЭ

ТАСС

Консерваторнуудай политикада эсэргүү нийтэ национальна ябуулга орон дотороо үнгэргэхые Великобританиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Джон Голлан уряалаа.

Сэрэгэй гаргашануудые эрид хороохын, алмагдаһан мүнгэ пенси ехэ болголгодо, социальна байдал һайжаруулгада хэрэглэхын түлөө Англиин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн тэмсэнэ гэжэ Великобританиин Коммунис партиин Генеральна секретарь тэмдэглэбэ.

Чилиин арадтай һанал нэгэтэй ябуулга үргэдхэхэ шухала гэжэ КПВ-гэй Генеральна секретарь мэдүүлһэн байна.

НЬЮ-ЙОРК

Багшанар тэмсэлээ үргэлжэлүүлһээр

ТАСС

Оронойнь олон районуудта улам үргэдэжэ байһан хэдэн арба мянган багшанарай забастовко болюулхые оролдон, Америкын засаг хэрэзэгы хатуу хэмжээнүүдые абана.

Индиана штадай Хайлэнд округто багшанарай профсоюзай долоон хүтэлбэрилэгшэд забастовко хэхэ ябадалые хориһон сүүдэй захиралтые эбдэһэнэйнгээ түлөө түрмэдэ хаагдаад, һүүлээрнь ажалһаа намнуулба. Һургуулинуудай захиргаанай зургаан забастовкодо хабаадаһан үшөө 127 багша ажалһаа гаргагдаа гэжэ мэдээсэбэ.

Нью-Йорк шадарай Биконедо хотодо забастовко хэһэн багшанар полициин хүсөөр мүн лэ арестовалагдаа.

Гэбэшье ямаршье мүрдэлгэ хаалга багшанарай дайшалхы зориг бууруулнагүй. Оронойнь олон округуудта өөһэдынтөө аша туһые аршалан хамгаалха тэмсэлдэ бодоһон американ багшанарай забастовконууд улам үргэдэһөөр.

БОНН

Договорые эсэслэн баталхын түлөө

ТАСС

Ядерна зэбсэгүүдые тараахагүй тухай договорые ФРГ-гэй парламент эсэслэн баталха зэргэтэй гэһэн эрилтэ социал-демократическа партиһаа бундестагай депутат Герхард Флемит табяа. Энэ договорые эсэслэн баталхаяа арсабал, Баруун Германи ондоо нэгэшье гүрэнһөө политическэ дэмжэлгэ абахагүй байха гэжэ СДПГ-гэй хэблэлэй албанай тунхаглаһан статья дотор хэлэгдэнэ.

Энхир кран...

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА...

«Орбита» харуулга...

13.05 — Һүүлэй ... 13.10—Һурагшадта ... дильнигэй программа... жуулагдаха. 13.40 — ... ветскэ Союзда алба ... 14.40 — 14.50 — ... лалга. 14.50 — «Му... — багшанарай удэр... —«Хүгжэмтэ киоск»... **Үнгэтэ телевидени.** ... гоор аяншалагшадай ... 16.35 — **Кино** болго... уран зохёолнууд. «Гр... уран һайханай фильм... — «Уласхоорондын ... ма». 18.30 — **Үнгэтэ ... видени.** Николай Дор... шүлэгүүд ба дуунууд... — «Время» — мэд... программа.

Улаан-Үдэ харуул... 19.30—«Переходны... раст» — уран һ... фильм.

«Орбита» харуул... 21.00 — «Бэдэрэлг... гэжэ телеальманах. 21... Телевизор харагшадай... гүүдээр зохёогдоһон ... тэ программа. 22.00 — ... болоор СССР-эй ... һуури эзэлхын тү... рысөөн. «Арарат» ... ван — «Динамо» ... ва). 23.45 — «П... Г. Эминэй шүлэгүүд... — «Время» — мэд... программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРА...

Улаан-Үдэ харуул... 16.35 — «Педагог... поэма» — уран һ... фильм. 18.20 — Ко...

ПОНЕДЕЛЬНИК ОКТЯБРИИН 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА...

Улаан-Үдэ харуул... 19.00— Дамжуулг... грамма. 19.05 — Те... рама. (буряадаар). 19... Волейболоор Сибир... Алас-Дурна Зоныг... сөөн (сурагшан ба... 20.00 — «Уласхоо... шэнжэлэл». 20.20 — ... һайханай бүлгэмүүд... телевизионно суглу... 21.00 — Интеграл» ... һайханай фильм. 2... «Саянай хормойдо... нууд» гэһэн уран з... дамжуулга. 23.10 — ... һонин (буряадаар).

Редакторай орло...

М. Н. НИМАЕ...

Манай адрес, телеф...

г. Улан-Удэ, ул. ... на 35. Телефоны: р... ра — 54-54, приём... 54.93, зам. редакт... — 68-08, зам. редакт... 62.62, отв. секрет... 50.52, секретариат—... отделы: партийной ж... 60.91, сельского хоз... — 64.36, 63.86, проп... и агитации — 56-2... мышленности и стр... ства — 61.35, сов... строительства и ... 69-58, культуры и ш... 60.21, писем и раб... ров — 67-81, информ... 34.05, общественная... ная — 56-62, машин... ро — 57.63, фотола... рия — 33.61.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной октябриин 7. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-02493 Заказ №